

1932 slovenský

1932

ČÍSLO O KÚPELOCH SLIAČ

stavitel

**SLOVENSKÉ TOVÁRNE NA PORTLANDSKÝ CEMENT
LIETAVSKÁ LÚČKA-LADCE
ÚČ. SPOL.**

**ÚSTREDŇA:
BRATISLAVA,
GUNDULIČOVA ULICA 8.**

**TOVÁRNE:
LIETAVSKÁ LÚČKA
A LADCE**

**1a portlandský cement, vysoko-
hodnotný portlandský cement**

TOVÁREŇ NA BAUXITOVÝ CEMENT LADCE, ÚČ. SPOL.

BAUXIMEN

SLOVENSKÝ STAVITEĽ

TELEFON: 37-84

REDAKČIA A ADMINISTRÁCIA
BRATISLAVA 6
VAJANSKÉHO NÁBREŽIE

**II. ročník
číslo 7**

**júl
1932**

MAJITEĽ, VYDAVATEĽ A ÚRADNÝ ORGÁN:
ORGANIZAČNÁ JEDNOTA
STAVITEĽOV PRE SLOVENSKO

HLAVNÝ A ZODPOVEDNÝ REDAKTOR:
GÁBRIŠ VLASÁK

VYCHODÍ:

mesačne raz, 12krát do roka za spoluúčasti
redakčnej rady.

PREDPLATNÉ:

- a) V ČSR. na 12 čísiel Kčs 100.— na pol roka
Kčs 50.—, na štvrt roka Kčs 25.—, jednot-
livé číslo Kčs 9.—
- b) CUDZINA: na rok Kčs 160.—, pol roka 80.—,
štvrt roka 40.—, jednotlivé číslo Kčs 14.—
- c) členovia Organizačnej jednoty len celoročne
Kčs 84.—

TLAČ:

Knihtlačiareň Sv. Andreja v Bratislave, Radlin-
ského cesta 51.

TYPOGRAFICKÁ ÚPRAVA: **GÁBRIŠ VLASÁK**
NOVINOVÉ ZNÁMKY:

Povolené k používaniu výnosom Riaditeľstva poš-
ta a telegrafov v Bratislave č. 47112/V-31

PREDPLATNÉ A AKÉKOLVEK PLATBY LEN NA BEŽNÝ ÚČET U PO-
ŠTOVEJ SPORITELNE V PRAHE Č. 208.598

KTO SI PONECHÁ JEDNO ČÍSLO, POVAŽOVANÝ JE ZA ODBERATEĽA

SLOVENSKÝ ARCHITEKT, STAVITEĽ A INŠTALATÉR

T
FIRMY **IAUŠ**

ŽIADA A ODPORUČUJE VÝHRADNE

**VODOVODNÉ NIKLOVANÉ A
CHROMOVANÉ ARMATURY**

TOVÁREŇ ARMATÚR A KOVOVÉHO TOVARU

BRATISLAVA-PETRŽALKÁ

ŽIADAJTE KATALOGY A CENÍKY!

ÚCTA A LÁSKA KU KNIHÁM

Úcta ku všetkým tým smelým výbojom ľudského ducha na poli vedy a umenia je merítkom kultúry človeka. Knihy sú priateľom a radcom v každej dobe. Zaslúžia si pekného uloženia, aby sa na ne neprášilo, aby netrpely, aby boli stále po ruke.

Pretoby ste mali mať tú zostavaciu knižnicu JIRÁSKO. Je složená z oddielov, ktoré je možné dľa potreby pre-radovať vedľa seba aj nad seba. Jej štýl je moderne jednoduchý. — Materiál: dubové drevo. Barva dľa požiadavky bytu. — Sklo a plstenná vložka chráni vnútrojšok pred prachom. — Dopíšte si nám o ilustrovaný katalog

JIRÁSKO

TOVÁREŇ NA KANCEL. NÁBYTOK
PRAHA-LIBEŇ, TELEFON 222-22

LYŽICOVÉ RÝPADLÁ

TIEŽ DO HLBKY PRACUJÚCE
NAFTOVÉ A PARNÉ
LOKOMOTIVY

PREKLOPNÉ, PLO-
SINOVÉ A SKRÍNO-
VÉ VOZY, KOLAJ-
NICE, VÝHYBKY,
TOČNICE ATD.

KU KÚPE
A PRENÁJMU!

ORENSTEIN A KOPPEL

Praha II., Bratislava, Tepl.-Šanov, Brno, M. Ostrava

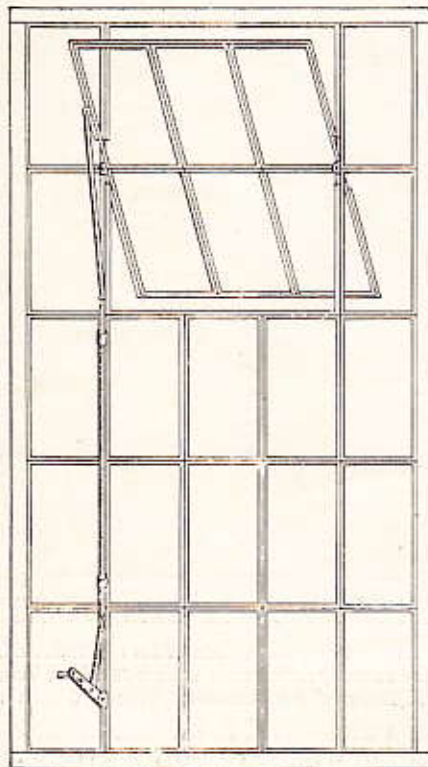
POSNANSKY & STRELITZ

BRATISLAVA,
ŽIVNODOM 5.

TELEFON 37-96

Továrň na asfalt, kryciu lepenku a korkový kameň. Prevádzka asfaltárske, pokrývačské a izolačné práce. Hlavné zastúpenie dosák „OLCEFAGO“ a „OLCEDYT“. Továrne: Nové Mesto nad Váhom, Mor. Ostrava, Viedeň a Budapešť.

Továrň na železný tovar a konštrukcie, lopatárňa

DOLEŽAL
a TĚHNIK
PROSTĚJOV
(M O R A V A)

Telefon č. 134.

Ceník a rozpočty
na požiadanie ob-
ratom a bezplatne

Vyrába: špeciálne železné okná Rekord a Orion, patentné oceľové okná: Unikum, železné strechové konštrukcie, svetlíky k tmeleniu a tmeluprosté, všetky mrežové práce, portály z nehrdzavejúcej ocele, oceľové dverné zárubne, garáže, silničné zábradlia, fúrikyny na piesok a beton, lopaty, žaluziové ventilácie atd.

DOMOVY KOMÍN

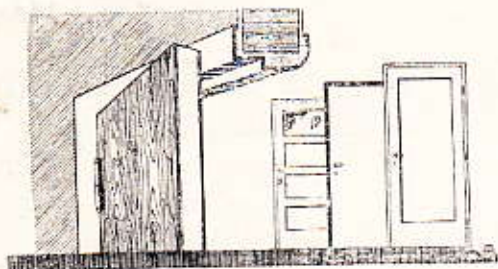
TERMOFOR

čsl. patent prihlásený

je sbierací komín, do ktorého
ústia všetky nad sebou ležiace
topenišťa jednotlivých patier

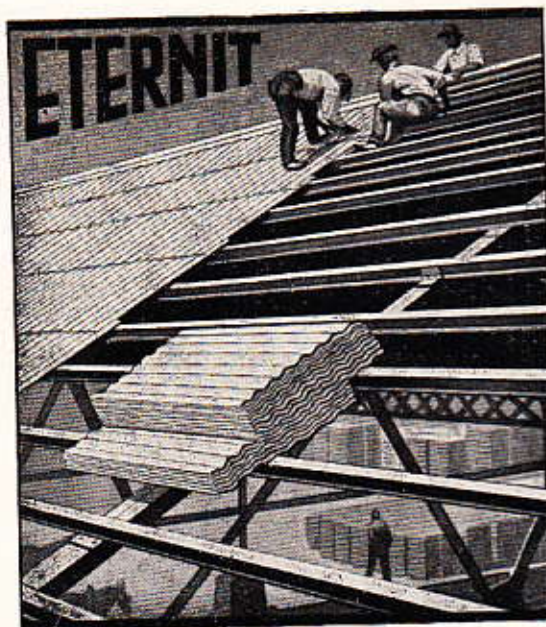
Informácie:

SCHULZovská stavebná úč. spol.
Bratislava, Ondrejská 5. Tel. č. 19-56

STAVAJTE LACNEJŠIE
S
DVERMI-STANDARD
A
OCEĽ. DVER-ZÁRUBAMI
3000 kusov stále na sklade
vyžiadať si

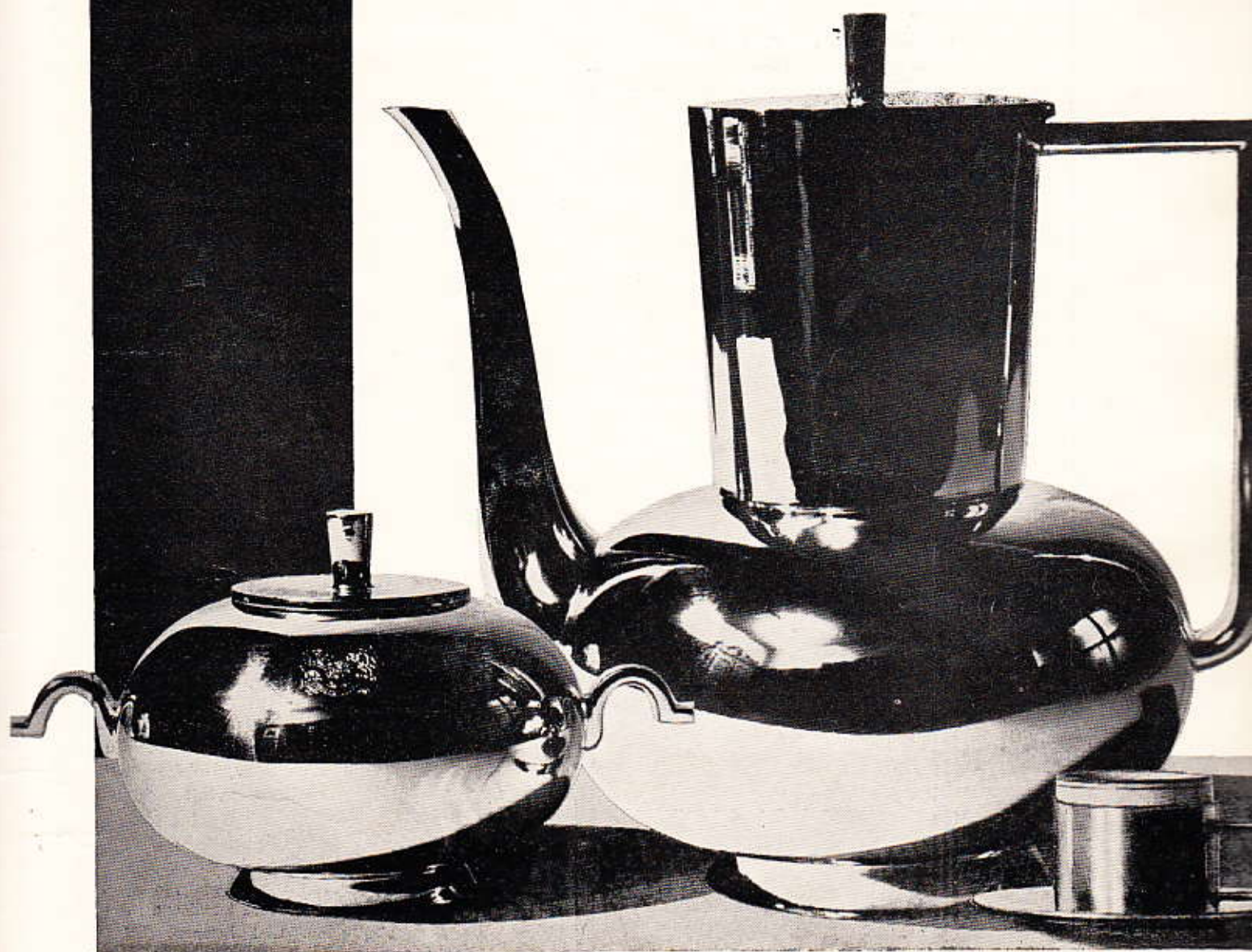
ilustrovaný katalog

ETERNITOVÉ VLNITÉ DOSKY

pre drevené a železné konštrukcie, vlastná váha nepatrná, snodná
montáž, hladon ochranný náter, žiadne udržiavacie výlohy. Veľkosť
dosák, 120/180/240 cm dlhé a 96 cm široké. Váha: 13,6 kg na 1 m²

VÝROBNÁ A PREDAJNÁ SPOLOČN. ETERNITU
PRAHA II., VODIČKOVA 20 A ŠUMPERK

SANDRIK

TOVÁRŇA NA STRIEBORNÉ A KOVOVÉ VÝROBKY ÚČ. SPOL.
DOLNIE HÁMRY - SLOVENSKO

VYRÁBAME:

JEDÁLNE PRÍBORY • STOLNÉ NÁČINIE • ZARIADENIA PRE HOTELY – REŠTAURÁCIE
KAVIARNE – SANATORIA ATĎ. ■ KUCHYNSKÉ NÁDOBIE • PLECHY • KOTLY ATĎ.

STOLNÉ STRIEBRO PRE KÚPEĽNÝ HOTEL V SLIAČI DODALA FIRMA SANDRIK

SCHLIEGL^{OVE} ZÁVODY

pre stavbu
výťahov, žeriavov
a zdvihadiel

Bratislava **Brno**
Železničarska 8 Dornych 66
Telefon 2176 Tel. 34393

Tricosal obyčajný

zák. chrán.

prostriedok k tesneniu malty
a betonu.

Tricosal S III.

čsl. patent

prostriedok k rýchlemu via-
zaniu cementu, k utesneniu
prielomu vody, zalievaniu stro-
jav atď. Zvyšuje pevnosť a
odolnosť betonu proti rušiacim
olejom.

Fluat Grünau

prostriedok k tvrdnutiu beto-
nu, prírodného a umelého
kameňa.

Neocosal

bezbarevný náter, odpudz-
júci vodu.

Brandín

krycia barva na zásady, pre
omietku a beton, chrániaca
náter, pre drevo a železo,
svetla trvalý, vodu odpudzujúci

Brandekt

čierny, dehtuprostý, studeno-
tekutý, bitumézny náter. Vodu
odpuďujúci, odolný proti
kyselinám, pružný.

LonSiCar

prostriedok k tvrdnutiu beto-
nu. Čini betonové dlažby
odolnými proti upotrebeniu
a zamedzuje sošmyknutie, 30-
násobný odpor oproti spotre-
bovaniu vzhľadom k obyčaj-
nému betonu.

ZÁSTUPCA PRE SLOVENSKO A PODKARPATSKÚ RUS:
INŽ. A. SCHELLANDER, BRATISLAVA, LAU-
RINSKÁ UL. 19; FERDINAND ROMÁN, KOŠICE,
ŠROBÁROVA UL. 44.

Ing. Bedrich Seehoff a spol.

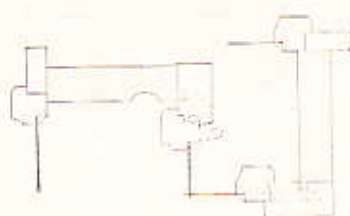
podnikateľstvo stavieb

Sliač-kúpele

Projektovanie a prevádzanie všetkých železobetonových
a stavebných prác

Telefon: Zvolen 150.

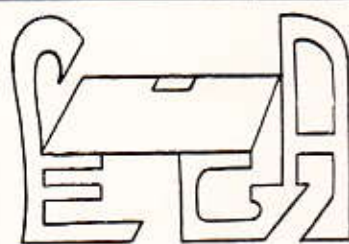
LEGIOSTOLÁREŇ

BRATISLAVA
RIEGEROVA ULICA
VEDĽA LEGIODOMOV

TELEFON 1561

PREVÁDZA VŠETKY PRÁCE
STAVEBNÉ, ZARIAĐUJE OB-
CHODY A KANCELÁRIE,
ŠPECIÁLNA VÝROBA PRE-
GLEJOVANÝCH DVIER A
VODOTESNÝCH OKIEN

ZNAČKY
LEGO

A. IPPEN

MOSTÁREŇ A STROJÁREŇ
HRADEC KRÁLOVÉ

VYRÁBA

mosty železničné a silničné, ocelové
konštrukcie, ocelové kostry budov,
jaráby (žeravy) všetkých druhov,
stožiare pre všetky vedenia, nádrže
a zachycovače pre všetky účely,
transportné zariadenia, tmeluprosté
zaskl. pat. syst. „Ika“, ocelové
okná, pancierové zariadenia,
pokladnice a ohňuvzdorné skrine,
zariadenia trezorov, patentné
armovanie trezoru „CERBERUS“

Pražská kancelária
Praha XVI., Švédska 1538
Telefon 455-45, 455-46

RUDOLF MACHOTA a SP.

Bratislava, Špitálska ul. 40. Telefon 11-22

Vyrába a dodáva:

KACHLOVÉ PECE A STOLOVÉ
KRBY (kandallony) na obyčajné
alebo stáložiarne kúrenie.

MODERNÉ SPORÁKY s poni-
klovanými železnými súčiastkami,
dvierka s emailovanými vložkami,
kombinované na plynové rezo.

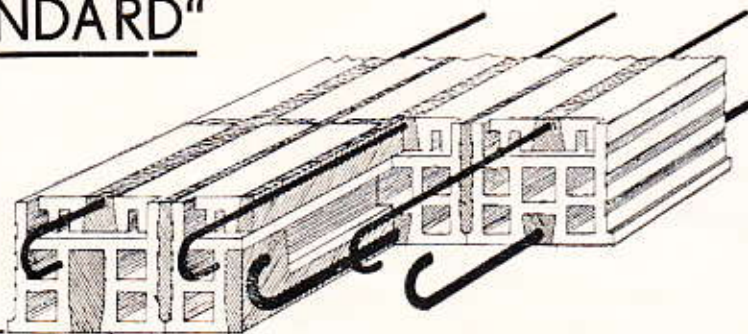
OBKLADY STIEN v kuchyniach,
kúpeľniach

„FERROPHALT“

moderná dlážka, bez skulín, vo všetkých bar-
vách, teplá na nohy, pre kúpeľne, obývacie
miestnosti kuchyne atď.

„STANDARD“

Predajňa technických
materiálov pre sta-
vebný odbor. Spoloč-
nosť s r. o. Bratislava

Standard tehlový povál
nepotrebuje žiadne bed-
nenie. Je hneď nosný a
používateľný. Potrebuje
najmenšiu konštruktív-
nu výšku. Tlumí zvuk
a izoluje proti tepel-
ným ztrátam. Má rovný
homogenný a drsný
podklad. Je najlacnejší
tvárnicový povál pri-
tomnosti. Má najmenšiu
spotrebu omietky.

Ústredná predajňa Standard tehál Wegelinova ul. č. 3. Tel. 21-37.

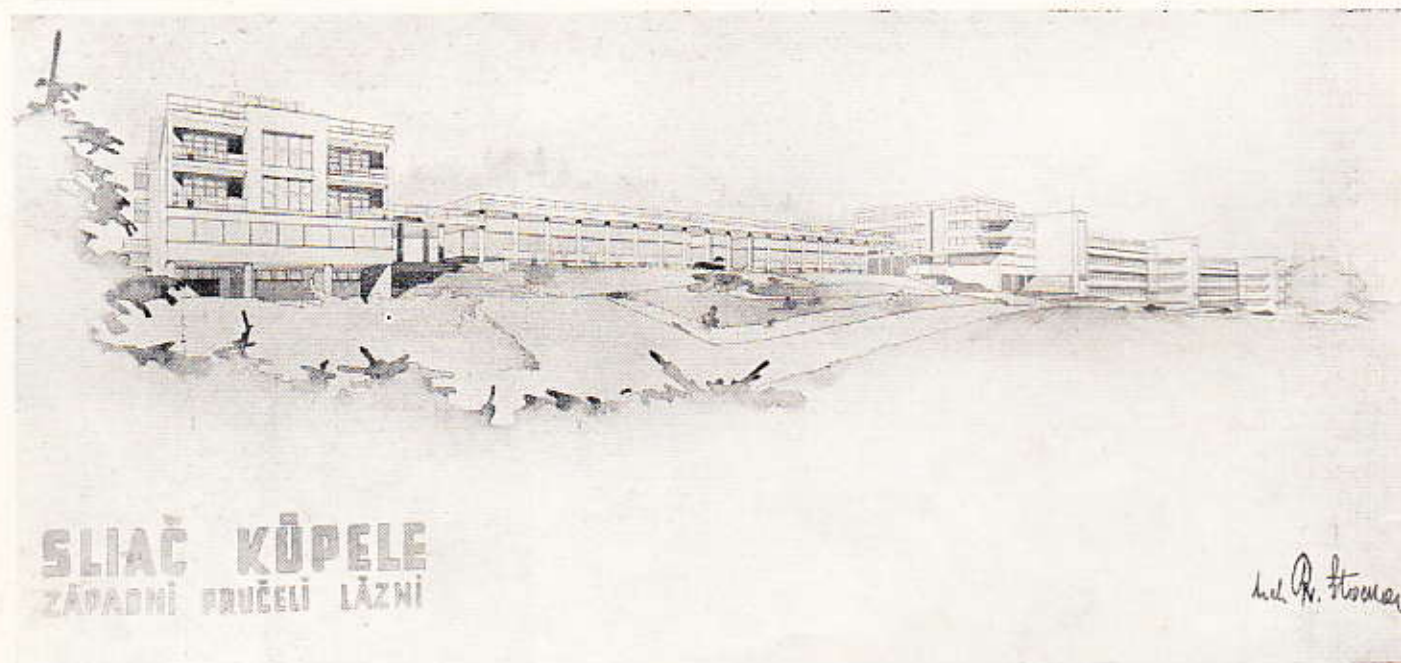
Arch. dr. ing. Stockar: SLIAČ-kúpele. Hlavný pohľad od západu. Na ľavej strane v pokračovaní kolonád pripojí sa 300-izbový hotel

ARCH. DR. ING. RUD. STOCKAR:

SLIAČ

Propagačné brošúrky sliačskych kúpeľov, z ktorých som čerpal tiež svoje celkové poučenie, podávajú náležitý popis kúpeľov, dejiny, chemický rozbor všetkých prameňov po tej stránke, ktorá môže zaujímať návštevníkov. Ale ani pre projektanta tak radikálnych úprav, aké sa dejú a majú sa ešte diať na Sliači, nie je bez ceny táto celková informácia. Dôležité sú ďalej tiež názory lekárov, názor úradu, ktorý spravuje tento kúpeľný podnik — či už po stránke technickej, finančnej, propagačnej — a je vlastne stavebníkom. Projektant najde si medzi všetkými názormi svoje stanovisko, aby s neho mohol uskutočňovať čo najďalekosiahlejšie svoj zámer o budúcom výzore projektovaného diela.

Je nesporné, že vždy a všade treba sa podriaďovať viac-menej skutočnostiam a podmienkam, od ktorých závisí prevedenie projektu: v danom prípade je ale takýchto obmedzení a vlivov veľmi mnoho len postupné, etapové, budovanie diela sú jednak príroda, ďalej ľudská a obchodná stránka projektovaného, nie menej tiež úrad s politickými vlivmi, s finančným obmedzením a konečne obmedzenie stáleho prevodzu kúpeľov a následkom toho len postupné etapové budovanie diela. Na celú prácu mohol mať tiež vliv nesústavný postup práce, ako to bude v ďalšom vysvetlené, nie menej tiež neistota, či budúca práca v tomto celku nebude zadaná inému architektovi. Dnes je už ovšem známe, že dokončenie celej práce bolo sverené mne a mohol som nesústavne síce, ale preca pracovať aj na detailoch.

Hotel Slovensko

Kolónady

Dalšie hotely

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: Projektovaný perspektívny pohľad na frontu kúpeľného prostriedku

Podklad mojej koncepcie pre projekt Sliača tvorily mnohé rôznorodé elementy, ktoré som tmelil a srovnával s vlastným názorom, získaným na základe veľmi mnohých návštev a pozorovaní na samotnom mieste.

Až doposiaľ pôsobil na prvý pohľad kúpeľný podnik sliačsky svojou príjemnou polohou, svojou košatou, starou vegetáciou, starými, útulne sorskupenými budovami akosi milo, starodávne, a každý, kto by bol postavený pred moju úlohu, váhal by zaiste zpočiatku, či by nemal zaujať stanovisko akosi negatívne — ochranárske. Tento príjemný dojem útulnosti a milej konzervatívnosti prestal však hneď, len čo prišiel niekto do styku s účelom kúpeľov a na svojej koži pocítil primitívnosť všetkých zariadení. Keď porovnávame stav dnešného podniku s tým, čo tu dáva príroda vo svojich vodách a v sugestívnej viere ľudí k liečivým účinkom («Slovenské kúpeľné Lurdy») uprostred starej vegetácie a nádhernej vyhladky do kraja a keď počúvame, koľko pacientov treba odmrštiť pre nedostatok miesta na kúpanie a hlavne ubytovanie, mizne všetka sentimentalita, nastupuje zdravý názor, ktorý káže dať do služieb ľudstva a liečenia potrebujúcich všetky vymoženosti pokroku, techniky a tak pracovať na obchodnom i sociálnom využití tohoto takmer mŕtveho a nezužitkovaného prírodného kapitálu.

Historia sliačských vôd dodáva nám pevnú nádej, že teraz, keď sa staly majetkom štátu, celku, najdú po toľkých zmenách v majiteľoch raz kludu a počas tohto budú môcť byť účelne využité, všestranne doplnené, tak ako to zasluhujú pramene vzhľadom na svoje vnútorné sily a skutočnú hodnotu.

Krása kraja, podmienky terénu a klimatické ohľady obchodného rázu sú výplnkou a zabarvením, ktoré treba rešpektovať pri tvorení celkovej kostrovej

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Reštauračné terasy

konceptii, diktujúcej výšku, tvar, ba často i situáciu a tiež konfiguráciu hmôt. Vedúcou čiarou regulačnej koncepcie, koncepcie pohľadovej, je tiahla biela hmota budov kúpeľného centra, tiahnuca sa v zeleni skoro po tejže vrstevnici, s oddelením stromovia od spodného i vyššieho dostavania.

POSTUP UPRAVOVACEJ A PROJEKČNEJ PRÁCE

Postupné reštaurovanie kúpeľných budov datuje sa od roku 1919, totiž od doby, kedy dal štát sliačske kúpele do vnútej správy, definitívne potom od roku 1922, kedy ich zakúpil. Zaznamenania si zaslúži tiež niekoľko poľutovaniahodných okolností: Počas boľševickej invázie na Slovensko zničili tak radikálne maďarskí vojaci primitívne, ale preca len upotrebitelné zariadenie kúpeľov, že po prevrate bolo potrebné započat s celkom novým zariaďovaním. Štát neodkladal a investoval postupne, už i z toho dôvodu, že počas vojny boli kúpele celkom zanedbávané a ani najpotrebnejšie opravy neboli prevádzané. Ale k vyplieneným kúpeľným mestám nepatril len Sliač. Aj iné kúpele, do ktorých Maďari hodne investovali a v ktorých stáli honosné budovy, boli po prevrate vydrancované. Skromné prostriedky štátu,

Arch. dr. Ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Vyhliadkové nádvarie reštauračné s tanečným parketom

určené pre kúpeľné mestá, musely byť hospodárne rozdelené a z častok, ktoré pripadali na Sliač, bolo možno doplňovať len zničený inventár a nepatrné nutné opravy.

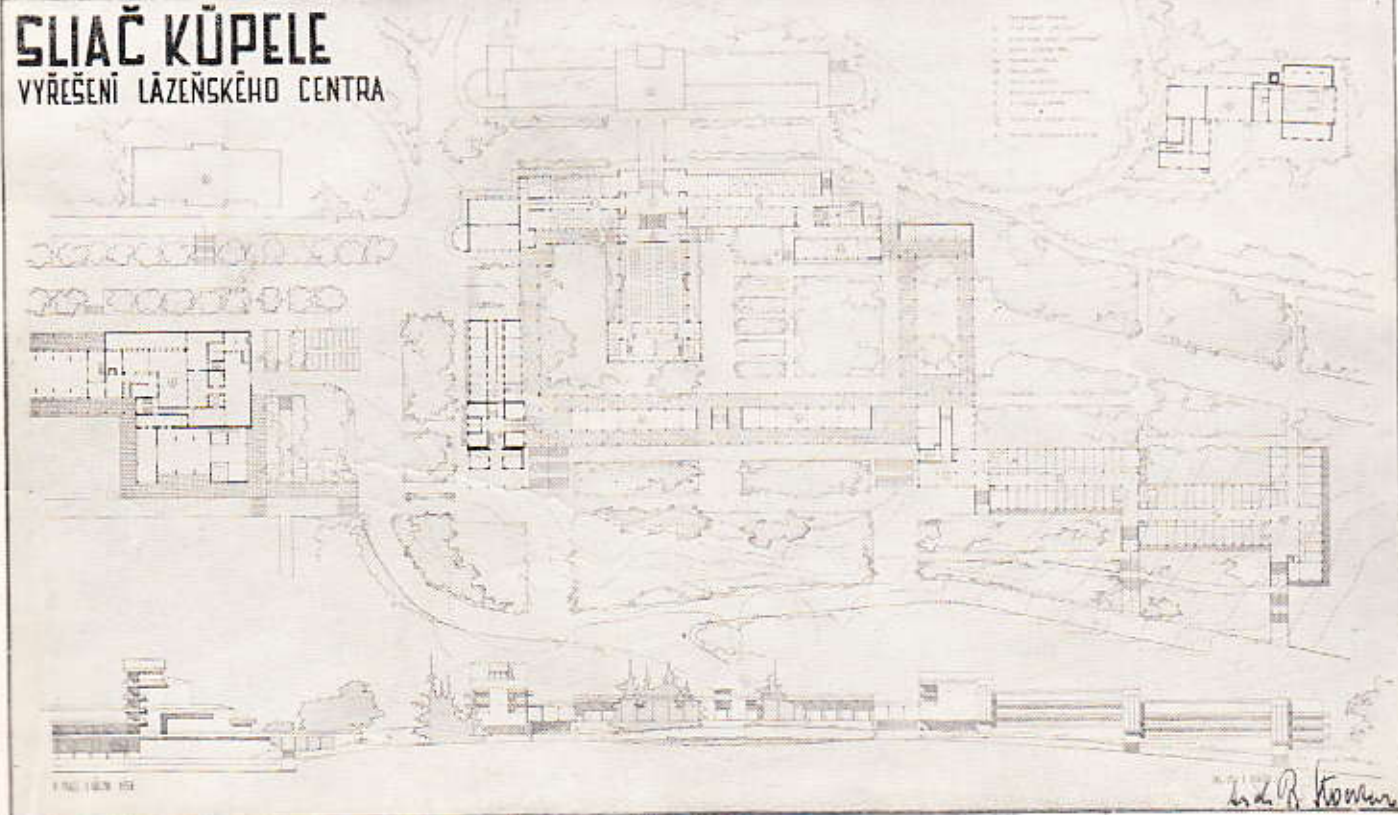
Opätovným otvorením kúpeľov sa ukázalo, že Sliač bude zas najmenej tým, čím bol pred vojnou, totiž príťažlivým liečebným miestom, ktoré medzi terajšími čl. kúpeľnými podnikmi bolo vždy finančne aktívne: prichádzajú každým rokom vždy väčšie a väčšie čiastky peňazí. Po doplnení inventáru zavádza sa elektrické osvetlenie, ktorého potreba bola veľmi naliehavá, nad bazénami sa zriaďuje nový krov, upravujú sa kabíny, ale všetko zas v rámci doterajších budov. Účinok sliačskych prameňov, podporovaný stupňovanou propagáciou, privádza do Sliača stále viac hostí, takže počas hlavnej sezóny nie len že má všetky hotely úplne obsadené, ale najmenej tretina prihlásených musí sa odmietnuť pre nedostatok miesta.

Nutnosť stavebných úprav ukazuje sa síce už od počiatku prevzatia kúpeľov, ale až v roku 1924 dochádza k rozhodnutiu v súťaži na novú kúpeľnú budovu. Ministerstvo verejného zdravotníctva rešp. verejných prác zostavilo program so zreteľom k budúcemu rozvoju kúpeľov nepomerný k dnešnej potrebe rešp. k dnešným

SLIAČ KÚPELE

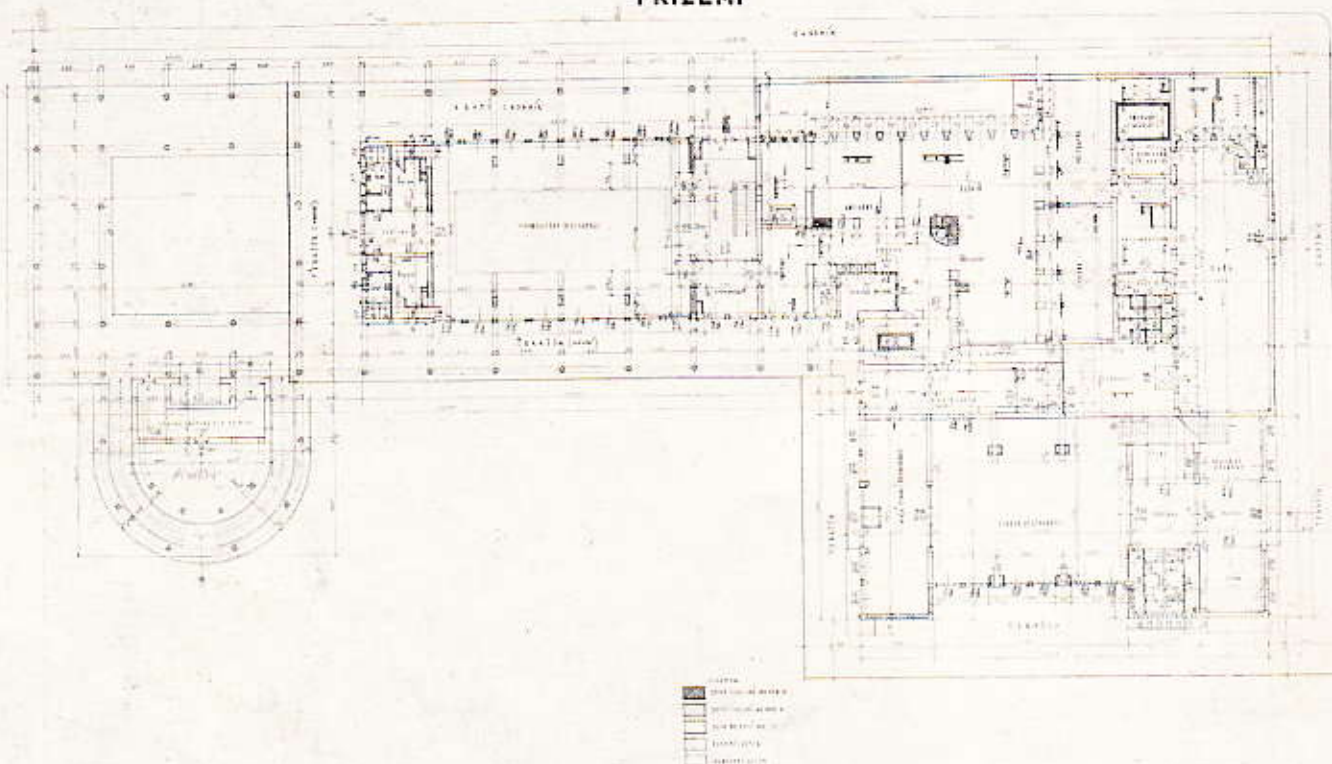
VYŘEŠENÍ LÁZEŇSKÉHO CENTRA

⑤

PROJEKT RESTAURAČNÍHO DOMU STÁTNÍCH LÁZNÍ VE SLIAČI.
PŘÍZEMÍ

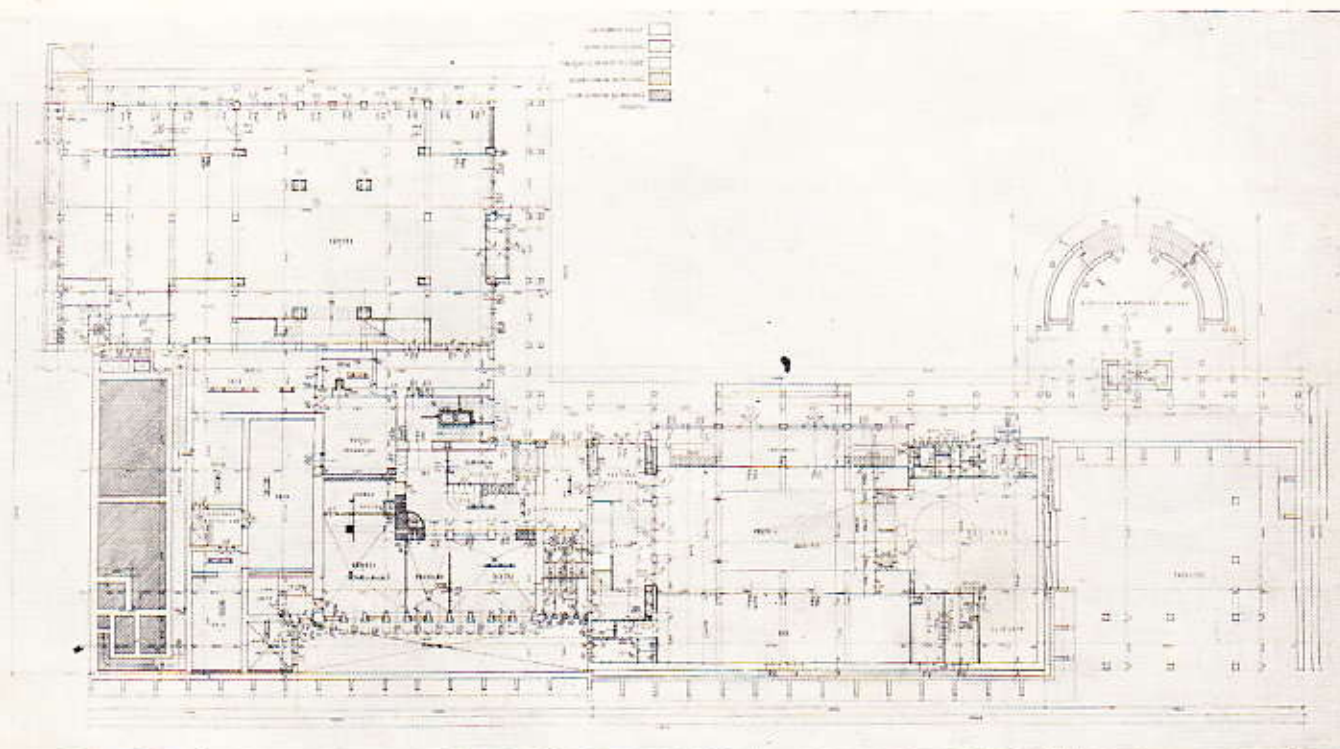
1:100

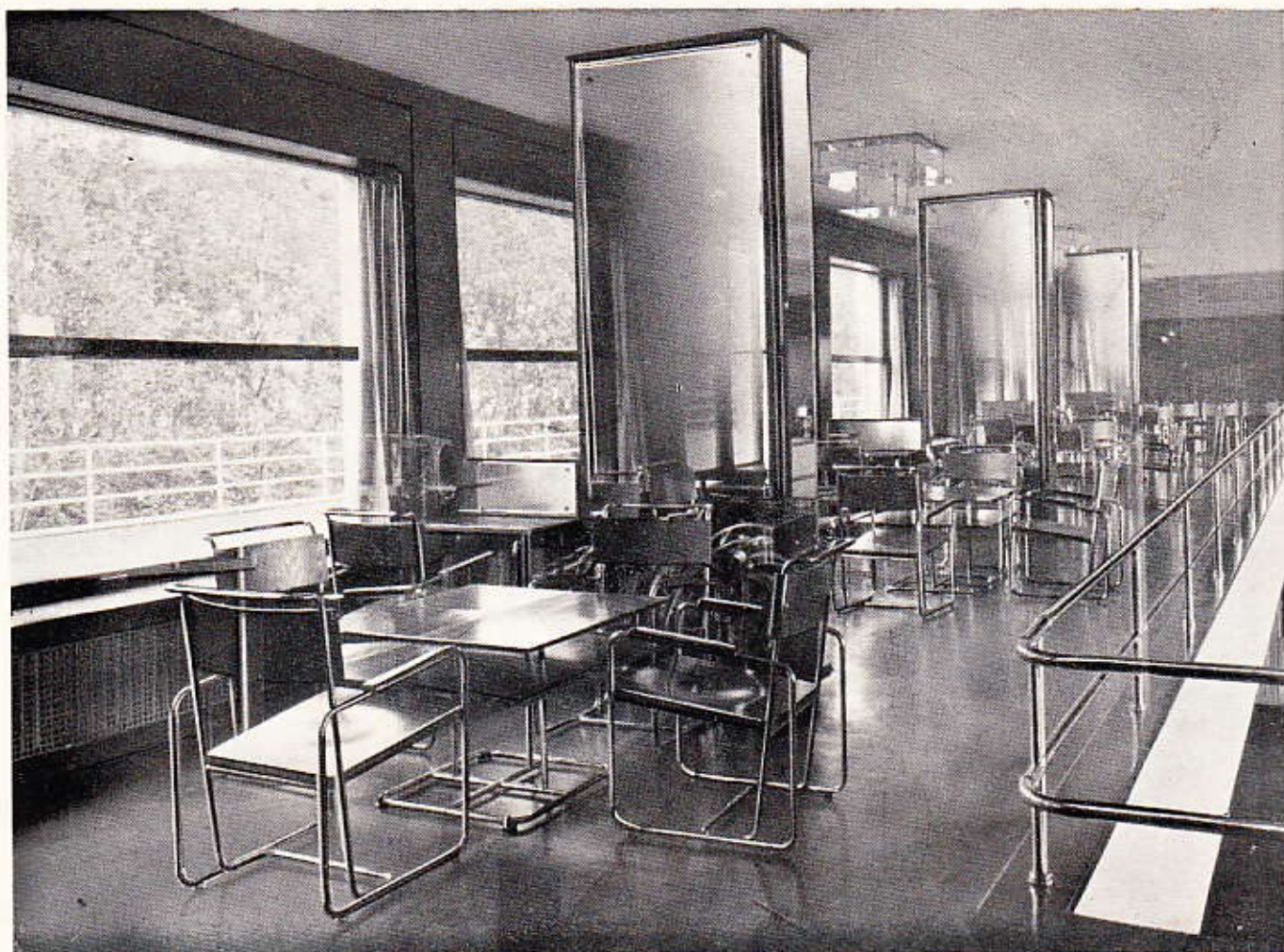

V. 2042E 24 / XI. 1926

ARCH. INC. SUB. STOCKAD

II. SUTERÉN

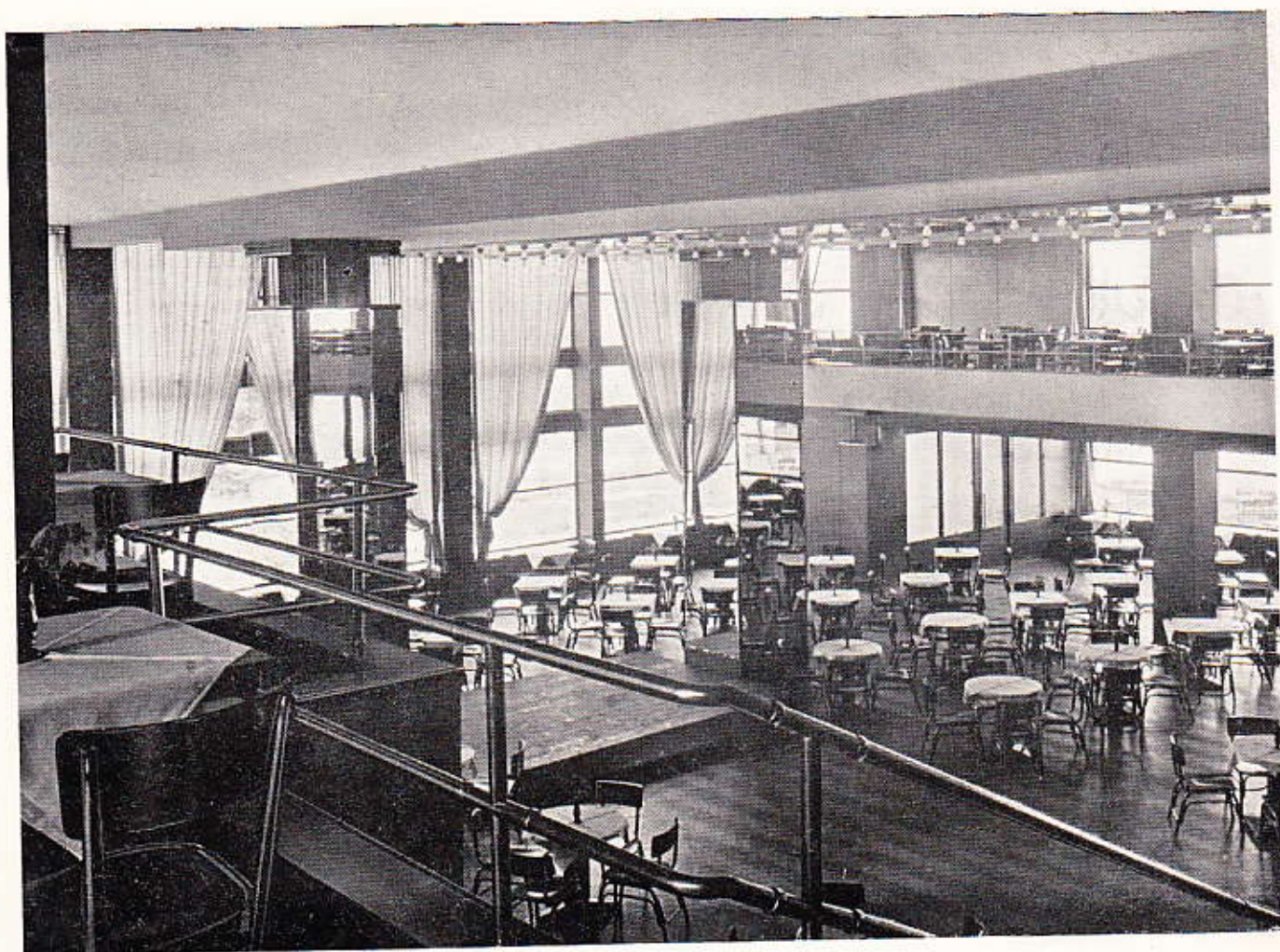

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAC-kúpele. Čítarenská galeria v spoločenskej miestnosti

ubytovacím možnostiam, ale v rámci budúceho celku definitívne upravený, správny a úmerne zapadajúci.

S výstavbou kúpeľnej, t. j. spoločenskej a reštauračnej budovy, má sa zriadiť súčasne hlavná práčovňa a hospodársky dvor. Neinformovaná verejnosť vytýkala správe kúpeľov, že sa počína so stavbou reštaurácie, zatiaľ, čo by boli potrebné radšej hotely a mala by sa zriadiť vlastná kúpeľná budova. Tejto požiadavky si je kúpeľný sbor plne vedomý, ale porušením programovitej práce bol by popretý celý pracovný kruh projektu pre mnohých tak začarovaný.

Vysvetlenie miestnych pomerov ukáže správny postup stavebníkov: Doterajšia a takmer zrútením hroziaca a zanedbaná reštaurácia stojí v bezprostrednej blízkosti kúpeľov. Aby nad prameňmi mohla byť zriadená nová budova liečebného ústavu, musí bezpodmienečne najprv zmiznúť stará reštaurácia. Preto sa začína stavať najprv reštaurácia. V roku 1924 nebolo ešte regulačného plánu a pre reštauráciu bolo dané k súťaži už vybrané stavebné miesto. Keď sa kriticky skúma správnosť voľby tohoto miesta, pridáme k záveru, že nebolo inde vhodnejšieho miesta, ba naopak, mnoho dôvodov viedlo k tomu, aby tento pomerne hlučný podnik bol stranou od kúpeľného centra.

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Pohľad s galérie do kaviarne

Prvotný program stanovil pre túto budovu dva účely stavebne-časovo rozdeliteľné: časť reštauračnú a časť spoločenskú s divadlom. Z užšej súťaže troch projektantov bol zvolený môj náčrtok k prevedeniu.

V roku 1925 pracuje sa ešte znova na náčrtkoch, lebo len po prvom spracovaní daného programu graficky vystúpia plasticky potrebné korektúry programu. Tak sa prišlo až v roku 1926 k zadaniu definitívnych stavebných plánov, vypracovanie ktorých aj s plánmi polírnymi, plánmi kúrenia, vetrania, kanalizácie a osvetlenia pretrahuje sa až do roku 1927 a 28. okt. bol položený slávnostným spôsobom základný kameň pre stavbu. Medzi tým a na začiatku stavby boli mi sverené návrhy celého vnútorného zariadenia všetkých sál. So stavbou sa konečne z dôvodov finančných ani veľmi neponáhľalo, a preto bolo dosť času riadne aj v detailoch prepracovať celý projekt, pričom základné dispozície jako účelné boli ponechané.

Pretože začiatkom stavby novej reštaurácie a tým tiež na počiatku radikálnych zmien v Sliači bolo verejnosti jasné, že veľký projekt prestavby začína sa opravdu uskutočňovať, nastáva už čulý záujem po stavebných miestach a stavebný ruch sa rozvíja, ovšem stále ešte bez regulačného plánu. Preto koncom roku 1928 bolo mi sverené vypracovanie regulačného plánu, ktorý bol vyhotovený a odovzdaný na jar 1929.

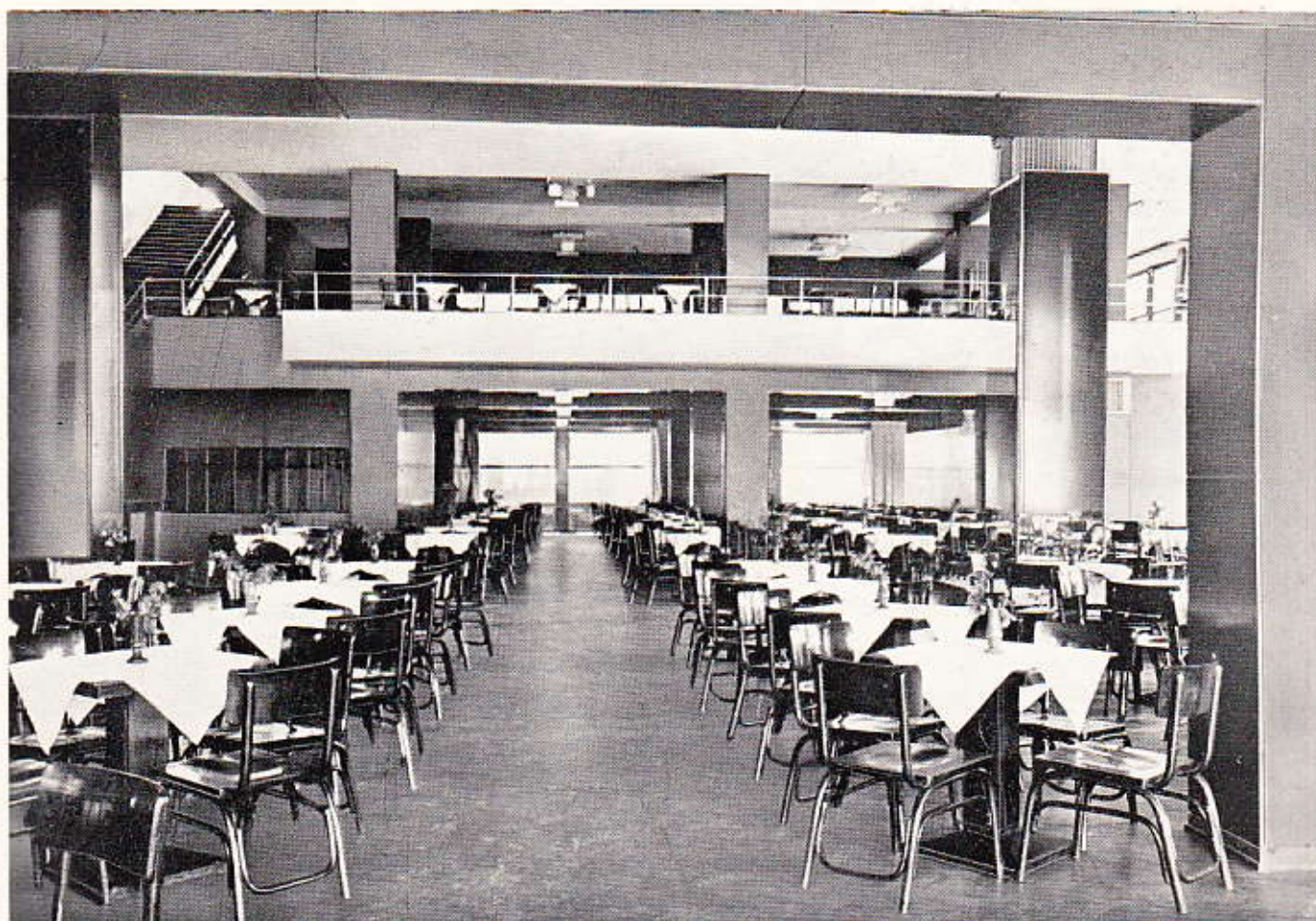

Arch. dr. ing. Rud. Štockar: SLIAČ-kúpele. Spoločenská miestnosť (pôvodne a budúce po obnovení hotelu: francúzska reštaurácia)

Takmer súčasne po sezónach so stále stúpajúcou návštevou je správny sbor pri-nútený pristúpiť k ďalším úpravám. Tak už v roku 1928 a v roku 1929 bol preme-nený program kúpeľnej budovy tak, že miesto spoločenskej časti s divadlom bolo de-finitívne rozhodnuté umiestiť tu hotel o 300 izbách so spoločenskými miestno-stami, ale bez divadla, ktoré bolo mnou už pred tým umiestené v prízemí reštauračnej budovy v spojení s vinárňou, barom, sálom pre tanec a biograf. Z tejto úlohy vzniká nové prepracovanie II. etapy kúpeľného domu s hotelom. Pôvodné centrum s miestom pre hudbu je premenené v jednoduchšiu spojku medzi hotelom a reštauráciou a hudba bola už skorej umiestená do nádvorja reštaurácie. Behom stavby reštauračnej budovy boli mi dodané plány hlavnej kúpeľnej pracovne k prepracova-niu z bratislavského referátu, ovšem hlavné rysy celej budovy zostali dľa úradného návrhu. Práve tak úradná je voľba miesta pre hospodársky dvor, pre garáže hostí, koniareň a obytné budovy kúpeľného personálu, aj s projektom budovy dnes už do-hotovenej. Dľa môjho názoru voľba tohoto miesta k týmto účelom nie je vhodná. Koncom roku 1929 bolo rozhodnuté upraviť v rámci pôvodnej šematickej úpravy kúpeľného centra hotel »Slovensko«, a to s prístavbou, nadstavbou a adaptáciou. Toto rozhodnutie bolo urýchlené požiarom a úplným zničením vily »Bellevue«, kde boli byty a kancelárie správy, ktoré sa preniesly do prístavby pri hoteli »Slovensko«.

Soznam projektovaných budov: 1. Sanatorium, Liečebný dom, 2. Hotel, 3. Tennis, 4. Vzduchoplyb, telocvik a kúpele, 5. Vyhliadková terasa, 6. Kúpeľný dom a hotel, 7. Rezerva pre parkovanie aut, 8. Vodopády nad kioskom, 9. Kolonáda, 10. Krytá odpočívareň, 11. Garáže, maštale, hospodárstvo, 12. Izolované domy v záhradách, 13. detto, 14. detto, 15. Obchodné domy, 16. Izolované domy v záhradách, 17. detto, 18. detto, 19. detto, 20. detto, 21. detto, 22. detto, 23. Obchodné námestie so záhradnou úpravou, 24. Vilová štvrť, 25. Zalesnenie a úprava nádrží pre prívadovú vodu, 26. Hospodárstvo a skleník, 27. Rozhľadňa, 28. Sanatorium Dra. Pražáka, 29. Vilová štvrť, 30. Vodáreň s vyhliadkovou vežou a vyhliadkový hotel, M1. Obchodná štvrť, M2. Škola, kostol a budúce rozšírenie mesta.

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Prizemie kaviarne

Prichádza teraz obdobie úprav vlastných kúpeľov zriadením »Štátneho liečebného domu« spolu s najhúlostivejšími prácami, totiž s podchytením prameňov.

Všetky tieto práce budú rozdelené na etapy, aby kúpeľný prevádzk nebola porušená a tak ku konečnej úprave celého centra už aj z finančných dôvodov dôjde asi až za 10 rokov. Stav stavieb v lete roku 1932 je ten, že vedľa hotovej reštauračnej časti stavia sa ústredný hotel o 300 izbách, vybavený všetkým najmodernejším komfortom. Dohotovené je vaňové krídlo, čo jedna tretina budúceho liečebného domu, a adaptovanie hotelu »Slovensko«, prvá to časť úpravy centra a jeho hlavnej fronty.

Zo spomenutého vidno, že problém celej úpravy Sliača je rozsiahly a finančne ťažký. K jeho skorej realizácii bolo by potrebné najmenej na 50 miliónov Kč, ktoré ale treba rozdeliť na celý rad rokov. K úprave kúpeľného centra druží sa nedeliteľne úprava komunikácií a promenádnych ciest, parku, hrísk atď., taktiež úprava miesta štyroch pitných prameňov, ktorými až doteraz prechádzala hlavná príjazdová silnica. Kolonády, tu projektované, so zachytením prameňov, kloktárňami a irigáciami sú dočasne poslednou mojou úlohou a tiež súčasnou prácou, k uskutočneniu ktorej má dôjsť po skončení prác v centru. Žiaľ, že nastalá kríza a nedostatok peňazí brzdí urýchlenie vývoja.

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAC-kúpele. Bar, zelená linkrusta, zlatá povala.

ING. LAD. VODIČKA, PRAHA:

PLYNOVÉ BETONY

Rozfáziteľné stavebné hmoty, medzi ktoré patria t. zv. plynové betony, pozostávajú v podstate zo smiešaniny hydraulického maltovia, plnidiel a plynotvorných látok, ako je na pr. práškovitý hliník, vápnik, zinok (vodík, acetylén). Vytvorený plyn vytvorí v hmote diery, takže výsledný výrobok vykazuje potom menšiu špecifickú váhu.

Bol už navrhnutý rad rozmanitých predpisov k výrobe týchto pórovitých stavebnín; tu však nech je poukázané len na niektoré zaujímavejšie postupy.

Ak ide na príklad o to, vyrobiť beton, plnený veľmi hrubou smiešatinou, pozostávajúcou na pr. z veľkých kusov kameňa, tehál alebo strusiek, postupuje sa tak, že sa najprv dôkladne smieša cement s práškovitým zinkom alebo hliníkom a potom sa len pridá dostatočné množstvo vody, aby sa vytvorila ľahko tekutá maltová smiešanina. Jednotlivé kusy pridávaného hrubého plnidla môžu byť rôzne veľké. Hrubá smiešanina sa najprv účelne preseje, aby sa z nej odstránili malé kamienky, ktoré vyplňujú dutiny a bránia tak rozfahovaniu tekutej malty, potom mieša sa s maltou tak, že sa malta nalieva na hrubé plnidlo, nasýpané v bedni, nádržiah, poprípade vo výkope, alebo obrátene: plnidlo sa vsypáva do malty podobne uložené. Množstvo pridávaného hrubého plnidla robí asi 60% hotového múrovia. Po smiešaní presiateho plnidla s tekutou maltou rozfahuje sa väzná malta pri tvrdnutí nerušené a vyplní všetky dutiny. Prísadou drveného dreva, uhoľného, koksového, prípadne dreveného popola alebo strusiek a škváry do väznej malty je možné zmenšiť spotrebu cementu a výrobky tým zlacniť. Pri tomto spôsobe netreba beton dusaf.

Pozoruhodná je tiež výroba plynového betonu podľa vynálezu Švéda Lindmana. Za plnidlo pre tento beton slúži pórovitá hmota podobná sliníkom, ktorá sa získa pálením hlíny. Príprava tohoto špeciálneho plnidla záleží v tom, že hlína alebo látky, hlinu obsahujúce, sa pália pri takej teplote, aby hmota expandovala vyvíňovaním alebo vyhánaním plynov v nej uzavretých.

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Biliardová galéria v kaviarni. Vľavo herne

Hmotu možno páliť až na teplotu slinutia alebo až k začiatočnému topeniu. V prípade, že sa hmota páli na teplotu slinutia, vykazuje výrobok špec. váhu 1 a má ešte pomerne pevnú konzistenciu, pretože plyny, ktoré v hmote zostanú, pri jej mäkkej konzistencii hmotu značne rozpínajú. Špec. váha zmieneného výrobku je obyčajne nižšia ako 0.5.

Takto získaná hmota, ktorá je sama hydraulicky účinná — nakoľko sa musí považovať za rozpustený cement bez dostatočného množstva vápna — hodí sa ako výborné plnidlo do pórovitej malty pre prípravu plynového betonu. Vlastná výroba, t. j. príprava betonu, prevádza sa už obvyklým spôsobom: pórovité hlinené slinky sa najprv rozomelú na vhodne veľké zrnká, potom sa smieša s cementom, vodou a s „kvasidlom“ (práškovitým hlinikom a pod.).

Jako vidno, sú všetky použité složky (plnidlo a väzná malta) v tomto betone pórovité. Svojimi izolačnými vlastnosťami hodne prevýši každý iný plynový beton s prísadou, na pr. uhoľnej škváry alebo bridlicového popola. Možno ju výhodne rezať, aj keď sa použije veľkých kusov sliniek. Ponevác použité hlinené slinky obyčajne neobsahujú žiadne železuškodlivé látky, možno tohoto betonu výborne upotrebiť k zosilneniu konštrukcie.

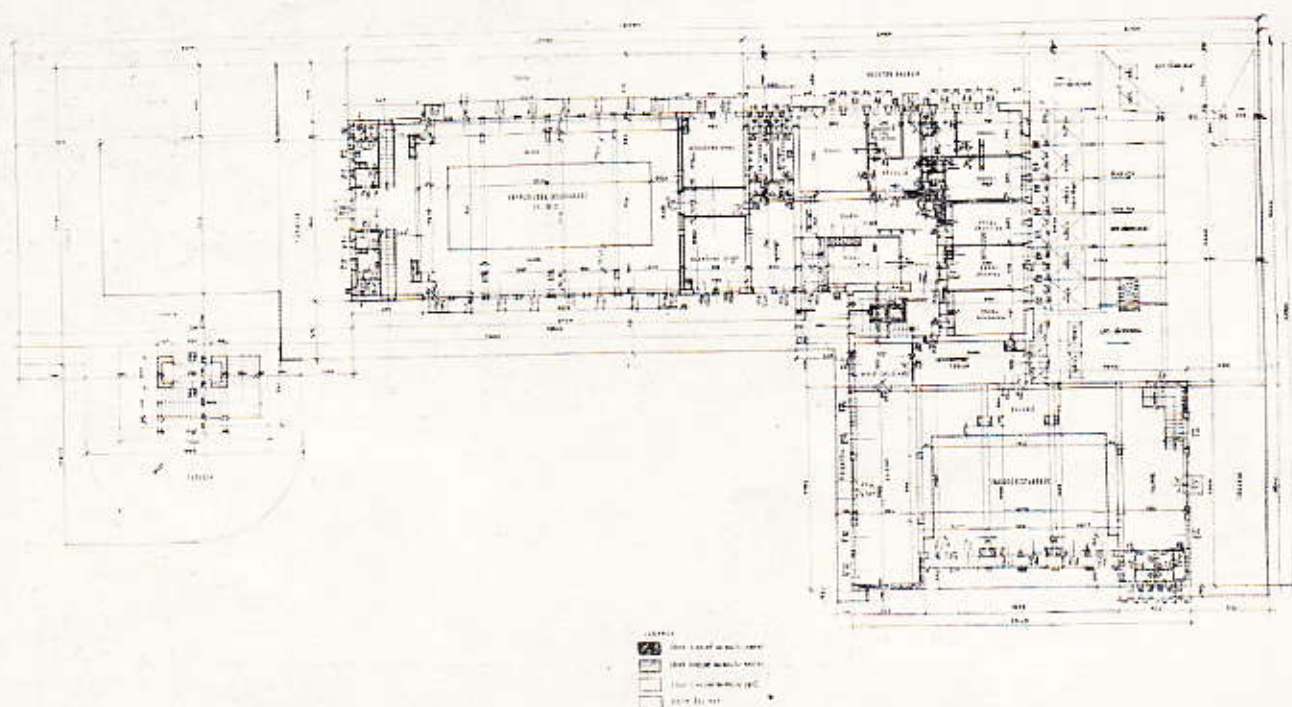
Na známom poznatku o „kysnutí“ hmôt prísadou plynotvorných látok je založená tiež výroba ohňuvzdorných tehál o vysokej tepelnej izolačnej schopnosti. Tieto tvárnice vyznačujú sa dosť veľkou odolnosťou voči vysokým teplotám a mechanickou pevnosťou, takže ich možno výhodne použiť k pokrytiu stien, vyplneniu pecí, ohníšť a pod.

Základným materiálom pre tieto tvárnice sú ohňuvzdorné hmoty, jako ohňuvzdorný jíl, šamol, kaolín, rozsievková zemina, magnezit, dolomit a pod., ktoré sa smiešajú s vodou za súčasného prídavku plynotvorných látok, na pr. práškovitého hliníku. K urýchleniu vývinu plynu možno pridať ešte lúh, vápno alebo inú alkalickú látku, ktorá urýchli reakciu medzi kovom a vodou. Po skončení plynovej reakcie sa smiešanina formuje na bloky, ktoré sa sušia, potom sa vypaľujú za vysokej teploty až do spečenia hmoty. Tvarnice získajú pálením dostatočnú mechanickú pevnosť a štruktúrou podobajú sa pemze, pričom svojou ohňuvzdornosťou prevýšia hodne prirodzené kamene.

⑥

PROJEKT RESTAURAČNÍHO DOMU STÁTNÍCH LÁZNÍ VE SLIAČI. I. PATRO

1:100

V PRAZE 30. XI. 1926.

ARCH. ING. RUD. STOCKAR

INŽ. IVAN HOUDEK:

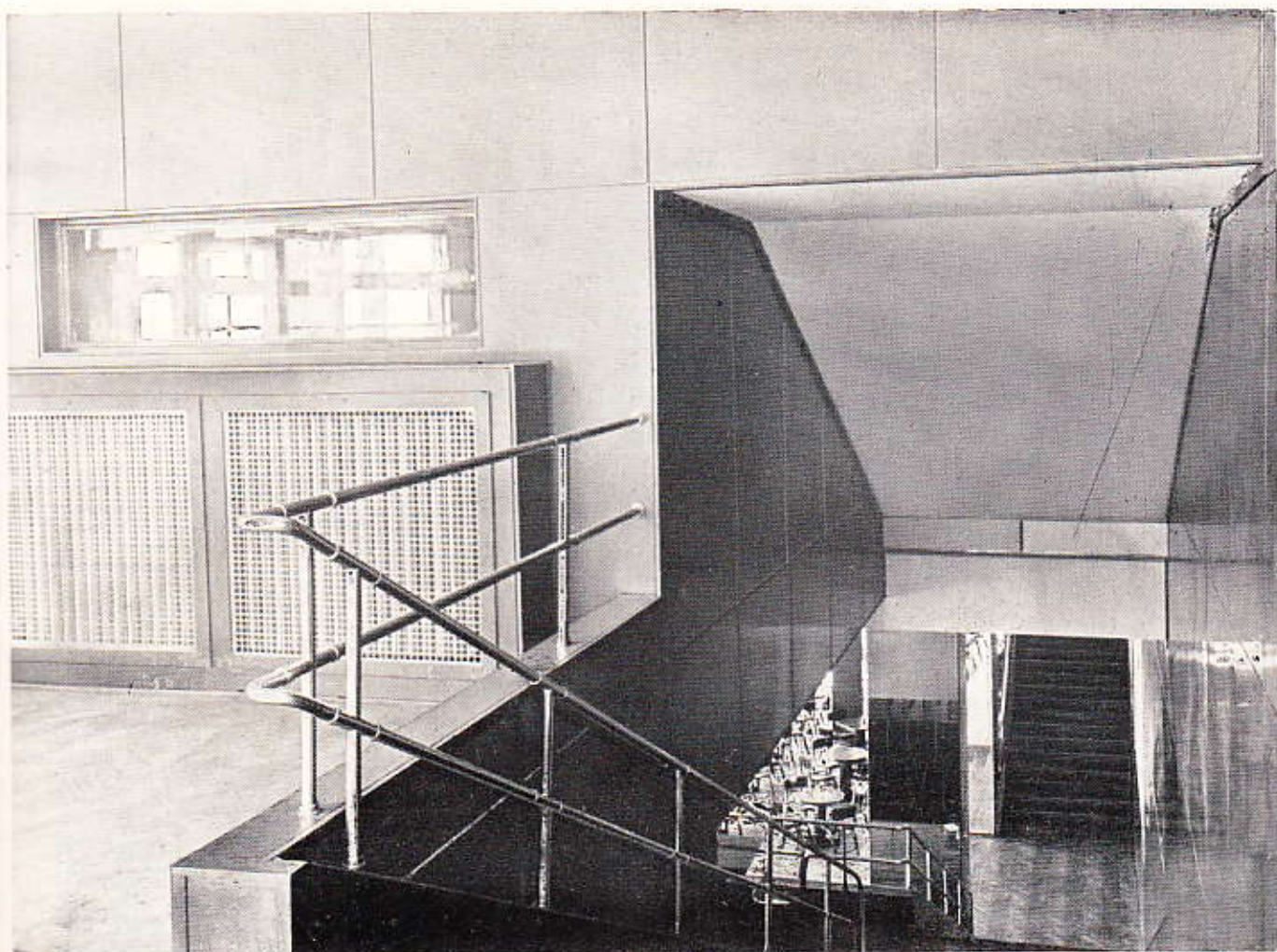
OSUDY SLOVENSKÝCH HRADOV HISTORICKÝCH

(Pokračovanie)

Veže boli rozmnožené a popri starých vysokých, okrúhlych, alebo štvorhranných vežiach začali vznikať nižšie (menšie cieľ), pevnejšie, z okružných múrov značne vyčnievajúce veže, pôvodne pre samostrely určené obdialne strelne boli na spodku rozšírené, aby sa dalo nimi i z pušiek (hákovnic) strieľať, pre delá vylámané boli v múroch široké, nízke, navonok sa rozširujúce strelne, ba vyskytli sa i zvláštne mohutné bateriové bašty »rondelle« (Devín, Plavec, Tematín, Trenčín, Lietava, Pílakovo, Turňa atď.). Na mnohých slov. hradoch, najmä na vyšších a významnejších, dá sa dobre pozorovať tento pozvoľný rozvoj (Lietava, Trenčín atď.). Okolo starého (gotického) jádra vznikol tak pomaly hrad nový (zovňajší renesančný), a to ak nebolo pred ním na samom hradnom brade dost miesta, postavili ho na jeho úpätí (spodné hrady Blatnice, Sklabine, Hrádku

atď.). Iné, väčšinou menšie, strategicky málo dôležité hrady však ako by boli už v XV.—XVI. storočí zastavili svoj vývin, spoliehajúce sa azda väčšmi na svoju odľahlosť alebo ochranu poskytovanú už i samou prírodou, ako na prípadné obranné prostriedky, zhotovené rukou ľudskou.

Hradná architektúra v XVI. storočí stála už na úplne nových základoch, odlišných celkom od zásad, podľa ktorých stavané boli stredoveké hrady. Nevyhľadávala už na stavbu hradov vysokých nápadných miest, ale skorej nízke polohy, múry nových pevností boli pomerne nízke so slabým zovňajším sklonom, ale veľmi silné, spevnené výdatne zemným násypom, husto lomené, na rohoch opatrené silne vyčnievajúcimi päťhrannými (neskoršie trojhrannými) baštami, z ktorých dobre dali sa flankovať celé široké a hlboké vodné priekopy, tvoriace hlavnú prekážku útočiacemu nepriateľovi, bezpečnosť obrancov a vojenného materiálu zaisťovali pevné kazematy. Tak vznikli »hviezdové« pevnosti (pomenované podľa svojho pôdorysu), vynajdené Italmi, zdokonalené Nizozemčanmi, neskoršie Francúzmi (Vauben, Carnot) a Prúsiakmi. Podľa týchto zásad prestavené bolo zo slovenských stredovekých hradov základne len Komárne (stará pevnosť zo XVI.

Arch. dr. ing. Rud. Stockar: SLIAČ-kúpele. Sústup do kaviarne od ľudovej reštaurácie

storočia) a do istej miery i hrad Nitriansky (1673) a podľa týchto zásad boli už pôvodne postavené (proti Turkom) pevnosti Nové Zámky (XVI. st.), Leopoldov (XVII. st.), a novšia časť Komárna (XVII. st.). V dôsledku veľkých pokrokov vojennej techniky slovenské stredoveké hrady už v XVII. st. začali strácať svoj strategický význam a začiatkom XVIII. st. prestali svojim účelom už úplne zodpovedať, dokonali svoje poslanie. Že ešte i za povstania Frant. Rákoczyho II. (1703—1711) sa mnohé z nich dobre osvedčili (na pr. Trenčín, Topoľčany, Orava, Muráň, ba i maličký Súľov), to možno pripísať najskôr tomu, že táto domáca vojna vedená bola menovite so strany povstalcov s veľmi obmedzenými technickými prostriedkami.

Popri hradoch významnými strategickými bodmi boli na Slovensku aj opevnené mestá. Mestské hrady zaisťovali mestám ochranu, pokojnejší rozvoj, napomáhali vznik blahobytu, bohatstva ich obyvateľov. Ich obrana sverená bola samým mešťanom, ktorí za to dostávali od panovníkov cenné výsady. Opevnené boli: Bratislava, Sv. Jur, Pezinok, Modra, Trnava, Skalica, Vráble, Hlohovec, Nitra, Topoľčany,

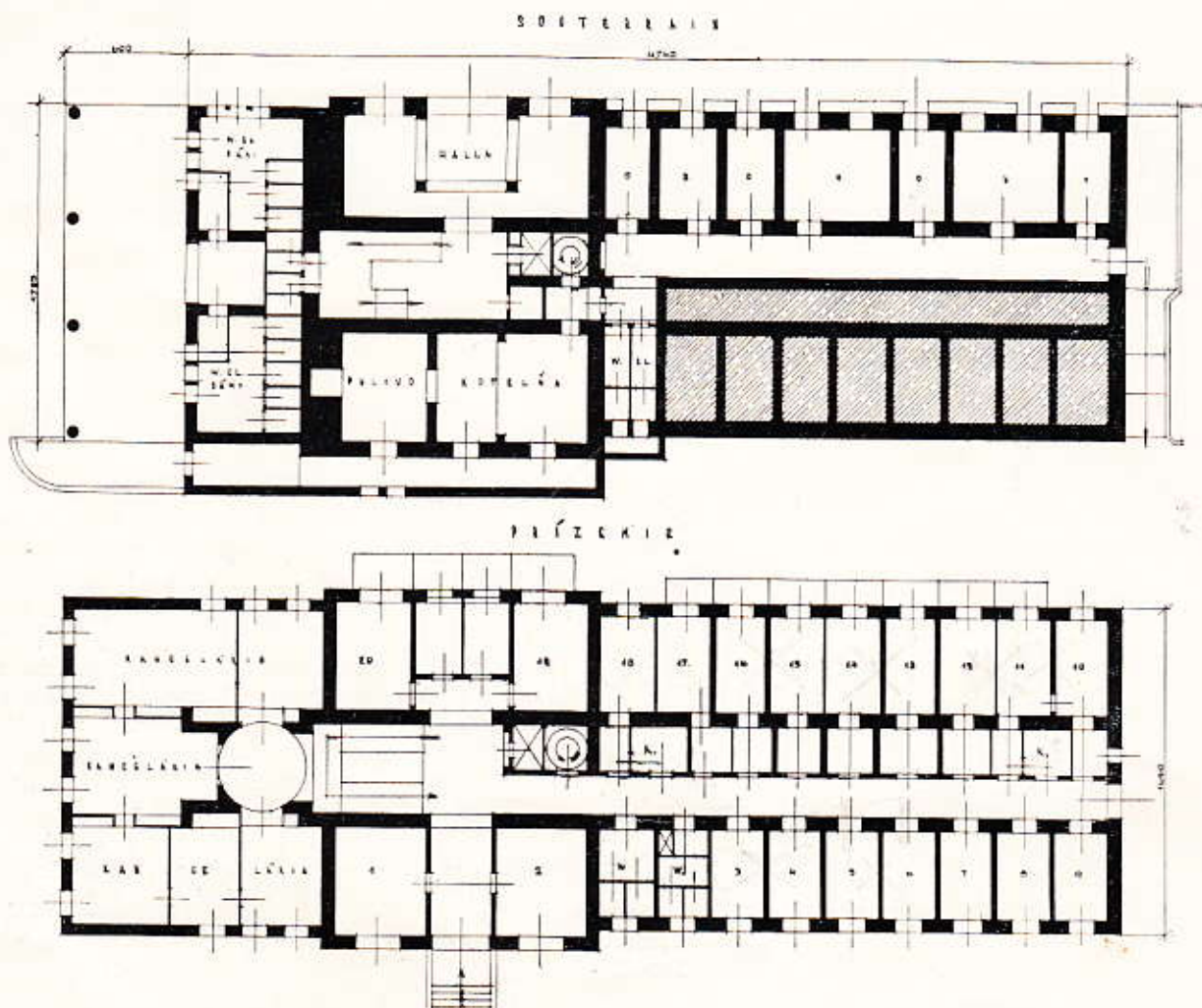
Bojnice, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín, Zvolen, Levice, Filakovo, pravdepodobne i Žilina, banské mestá:¹⁾ Kremnica (so zvlášť opevneným kostolom, slúžiacim za citadelu), Banská Bystrica, Ľubietová, Brezno, Banská Štiavnica, Pukanec, Nová Baňa, Krupina, Rožňava, ďalej Jelšava, Rimavská Sobota, Levoča, Spiš, Nová Ves, Podolinec, Sabinov, Prešov, Bardiov, Košice, Humenné, Stropkov atď. — V čase tureckých nábehov opevňovali sa aspoň palisádami a priekopami i menšie obce na pr. Smolenice, Šurany, Gúta, Parkan, Sereď, Šala, Očová, Hájniky, Poniky, Hrochov atď. Mestské opevnenia vznikali a zdokonaľovali sa v XIII.—XVII. st., ale po čne od XVIII. storočia ako už nezodpovedajúce a zbytočné, rozšírenie mest zabráňujúce boli postupne odstraňované. Mesto Komárno bolo výnimočne ešte v XIX. stor. (pravda, podľa nových zásad) opevnené. Zo starých mestských hradiieb pozoruhodné zbytky ostali podnes na pr. v Bratislave, Trnave, Kremnici, Banskej Bystrici, Zvolene, Košiciach a najmä v Levoči a v Bardiove.

(Pokračovanie nasleduje.)

¹⁾ Z nich Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Ľubietová, Pukanec, Brezno, Banská Belá (sedem spojených banských miest) malo za tureckých čias zvláštny obranný sväz

POHLAD NA KÚPELE SLIAC
S VTACEJ PERSPEKTIVY

Prizemie a suterén hotelu SLOVENSKO na SLIACI. Projektovao arch. dr. ing. Rud. Stockar z Prahy, previedol arch. František Novák, staviteľ, Zvolen

HOTEL SLOVENSKO NA SLIAČI

FRONTÁLNY POHLED

Návštevníkovi Sliačskych kúpeľov dobre padne, keď má možnosť dostať sa po krytých chodbách, teraz čiastočných alebo budúcich úplných kúpeľných kolonádach, k samostatnej kúpeľnej budove. Zo štátnych hotelov, s kúpeľnou budovou priamo spojených, zaberá svojou rozlohou a počtom izieb prvé miesto, hotel Slovensko. Projektantom tejto budovy je arch. dr. ing. Rudolf Stockar z Prahy, prevedením stavby bol poverený arch. František Novák, staviteľ vo Zvolene. Po ukončení kúpeľnej sezóny v októbri 1930 započalo sa s prácami zemnými a práce stavebné skončené boli v máji 1931. Stavebný náklad obnášal niečo okolo 2 mil. Kčs. Budova táto vybavená je — na spôsob podobných hotelových stavieb v najchýrnejších kúpeľných a klimatických miestach kontingentu — úplným komfortom: ústredným kúrením, teplou a studenou vodou, osobným výťahom, telefonmi atď. Pôdorys prízemí a suterénu uverejňujeme na druhej strane. (Pozn. red.: O tomto objekte priniesli sme ešte vlni v č. 3. »Slovenského staviteľa« článok z pera p. arch. Fr. Nováka vo Zvolene.)

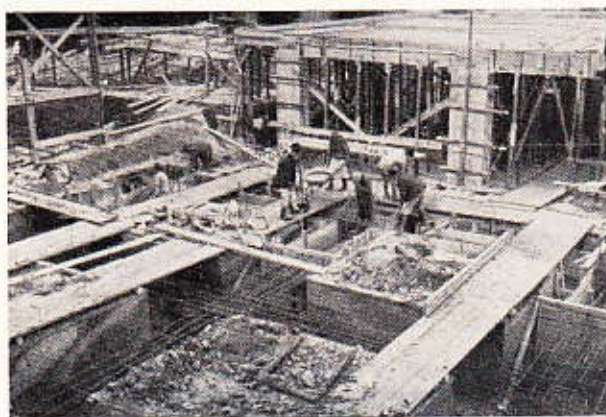
BOČNÝ POHLED S ČASTOU
RUŽOVEJ ZÁHRADY

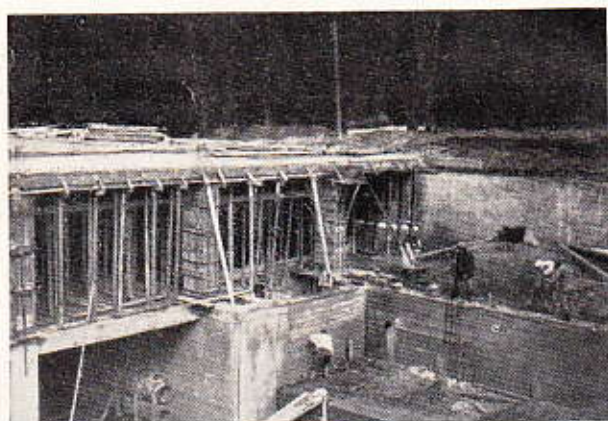
Popis prevádzania konštruktívnych častí stavby štátneho kúpeľného hotelu na Sliachi

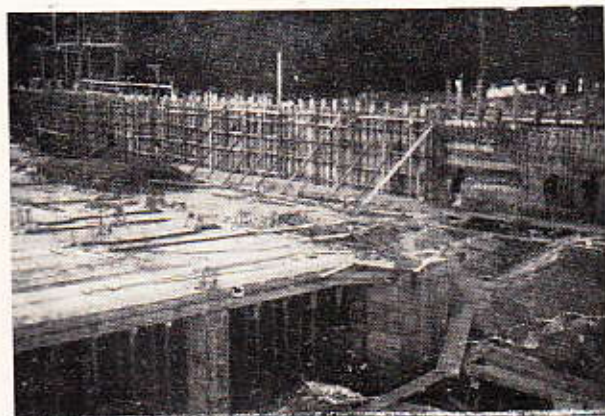
Pohľad na stavenisko od severu

Základy dominanty

Betonová konštrukcia I. suterénu v južnej časti

Betonová konštrukcia II. suterénu a operných múrov (južná časť)

Budova nového kúpeľného hotelu na Sliachi, ktorá bude obsahovať okrem spoločenských miestností asi 300 izieb, je prevádzaná ako železobetónová skeletová konštrukcia, s ľahkým výplňovým materiálom, má 4700 m² zastavenej plochy pri výške 28,50 m v dominante, 14,50 v postranných krídlach od základov až po rýmsu a celkovú dĺžku priečelia o 138 m.

Stavba bola zadaná na jeseň 1931 s podmienkou najkratšieho prevedenia práce. Z toho dôvodu bolo po zadaní priamočne hneď k výkopom a zemným prácam, ako aj k príprave definitívnych statických výpočtov.

Pretože stavebná parcela nachodí sa na značnom svahu, takže výškový rozdiel prednej a zadnej fronty činí 7,00 m, bola venovaná najväčšia starostlivosť a pozornosť, pretože všetky zemné tlaky sú do nich prevádzané. Výhodou tu bola nejednaká výška dlážok jednotlivých traktov, kde diferenciacia je rozdelená do dvoch stupňov po 3,50 m, pričom ich vodorovná vzdialenosť obnáša 9,65 m.

Základy horného pilierového radu vedené sú až do hĺbky 1 m nad dlážku nižšej časti a do rástleho terénu plne vybetonované tak, aby pasívny zemný tlak, ktorý pri najnepriaznivejšom spôsobe zaťaženia obnášal dľa výpočtu 0,5 kg/1 cm², bol čo najviac využitý.

Operné múry, uvažované ako svislé samostatné dosky, odvádzajúce nepriaznivé ohyby od pilierov, sú pripnuté v dolnom konci priamo do základového pásu, v hornom do vodorovného prievlaku zakotveného vo výške povalovej konštrukcie do pilierov. Tlakové reakcie sú povalovými stĺžidlami prevádzané do ďalších dvoch pilierových radov a okrem toho ešte samotnou povalovou konštrukciou zachycované.

Hlavná železobetónová nosná konštrukcia je počítaná ako patrové rámy a riešená dľa Takabeya. Povalová konštrukcia, v projekte navrhnutá ako Hennebique s rovným rubeovým resp. podbíjaným pohľadom, bola pri osových vzdialenostiach rámov nad 3,5 m, prevedená tiež týmto spôsobom. Trámy sú tu prebiehajúce a počítané ako spojité nosníky s čiastočným votknutím v koncoch. V bočných krídlach, kde osová vzdialenosť rámov nečiní viac ako 3,50 m, bolo dodatočne nariadené previesť doskové povaly, ktoré sú počítané dľa Lösera ako prebiehajúce s čiastočným kotvením na koncoch. Prevedenie tohto spôsobu bolo umožnené tým, že pre doštené pole nepriehádza tu v ťahu žiadne zaťaženie od medzistien a priečok, ktoré sú uložené na rámových prievlakoch prípadne trámoch. Len v najvyšších poschodiach, kvoli tepelnej izolácii proti strechovým terasám, boli aj tu prevedené povaly systému Hennebique.

Pri veľkých rozmeroch stavby bolo tiež dôležitou otázkou umiestnenie dilatčných škár, ktoré boli prevedené tak, že delia pôdorys budovy na 9 dielov o plochách 500 až 600 m², pri čom dominantu tvorí jeden samostatný celok a postranné krídla sú k nej pripojované obojstranne zaveseným poľom. Škáry prechádzajú vedľa pilierov a celá povalová konštrukcia je tu ukladaná na konzoly.

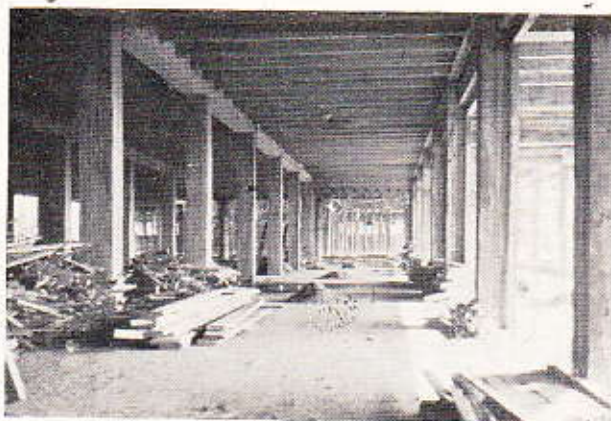
Proti spodnej vlhkosti je železobetónová konštrukcia izolovaná vodorovnou vrstvou 10 cm silného betonu, miešaného v pomere 1:3 s izolačnou prísadou Tricosa. Proti eventuálnemu vystúpeniu vody a vlhkosti terénu sú svislé plochy oporných múrov izolované dvojnásobným náterom z mexického asfaltu, obloženým dutými, drenážnymi tvarnicami, ktoré sú vedené na spodku do drenážneho potrubia, ktoré spolu s prevedenými rigolmi, sbierajúcimi povrchové vody z okolia zadnej fronty, ústia do dvoch rúrovdov vedených cez budovu a vyústenej na dolnom konci kúpeľného územia do otvorenej priekopy.

Obvodové múrovie budovy, prevádza sa zo silnostenných, dutých, porených tvarníc najmenšej špecifickej váhy, ktoré plne vyhovujú požiadavkám úsporným aj tepelnoizolačným a majú pri pomerne dosť veľkej sile svojich stien tú výhodu, že možno v nich ľahšie previesť inštalácie než v tehľach tenkostenných veľmi ťažko sa rozbiehajúcich. Vnútorne rozdeľovacie priečky medzi izbovými budú prevádzané zvukotesne so znemožnením prenášania zvuku do železobetónovej kostry. Definitívny druh materiálu a ich konštrukcia není doteraz známa a bude určená po skúškach zvukotesnej schopnosti, ktorá sa má v najbližšej dobe prevádzať.

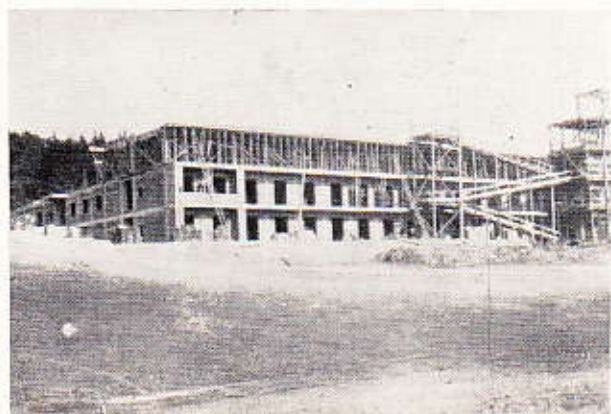
Stechové konštrukcie budú prevádzané čiastočne ako rovné terasy a čiastočne ako nízky drevený krov s plechovou medenou krytinou.

Čo sa týče samotného prevodzu stavby uvádzajú sa nasledujúce dáta: S prácou bolo započaté koncom septembra 1931 a všetky zemné práce, základy, ako aj prvá povalová etáž boli dohotovené do konca m. r. Následkom veľkých mrazov a nepriaznivého počasia bolo možno pokračovať potom až v apríli 1932. Výroba betonu diala sa dvoma miešacími strojmi o obsahu 150 l, priemerný výkon každého stroja činil 40 m³ denne. Do poschodí bol beton dopravovaný dvoma výťahmi a odtiaľ rozvázaný dvojkoľosovými kárami. Pre dopravu stavebného materiálu slúžia okrem toho dva stolové výťahy.

Pre celú železobetónársku prácu, pri ktorej úhrnná plocha povál činí 17.000 m², bude potrebné 6.500 m³ betonu a 360 tún železa. V terajšej dobe pracuje sa na železobetónovej konštrukcii, ktorá bude behom augusta t. r. dohotovená; práce staviteľské sú svojím postupom viazané na postupné prevádzanie remeselníckych a inštaláčnych prác. Dľa stavebného programu objekt má byť dokončený behom budúceho roku a vtedy tiež oddaný svojmu účelu.

Betónová konštrukcia krídla spoločenských miestností

Čiastočný pohľad od západu

Celkový pohľad so strechy reštauračnej časti (stav začiatkom júla)

Pohľad s reštauračnej časti (stav začiatkom júla)

Vane z nehrdzavejúcej ocele Anticorro pre Sliach

Na základe rozhodnutia zadávacej komisie technických skupín Krajinského úradu v Bratislave bola firma **»Sandrik«**, továreň na strieborné a kovové výrobky akc. spol. v Dolných Hámroch, poverená dodaním 27 váň z nehrdzavejúcej ocele Anticorro pre vaňové krídlo kúpeľného domu na Sliachi.

V roku 1931 dodala spomenutá firma tri skúšobné vane, a to: medenú, niklovú a z nehrdzavejúcej ocele Anticorro za účelom vyskúšania ich vzdornosti proti účinkom sliáčskej termálnej vody. Po uplynutí piatich týždňov bolo konštatované, že pre termálne vody sa najlepšie osvedčila vaňa z nehrdzavejúcej ocele Anticorro, ktorá účinkom tejto vody vzdorovala najlepšie. Pretože sa vane z medi alebo niklu neosvedčili, bolo rozhodnuté, aby spomenutá firma dodala vane z nehrdzavejúcej ocele Anticorro.

Spomenuté vane sú v rozmeroch: dĺžka 1740 mm (včetně okrajov), šírka u odpadu cca 690 mm, v miestach, kde sa sedí, 810 mm, hĺbka 490 mm až 500 mm, sila plechu 1,6 mm. — Vane sú zdnuka vysoko leštené, zvonka kefované, a výhodou je, že lesk váň sa pri správnom zachádzaní vôbec nemení.

Firma **»Sandrik«** vyrába tiež vane medené a z čistého niklu v rozličných rozmeroch a návrhoch, okrem toho zhotovuje tiež varné kotly, sklápacie kotlíky, kuchynské nádoby a je ochotná poslužiť každému záujemcovi bezplatnou nabídkou. Na žiadosť vyšle tiež svojho zástupcu k podaniu podrobných informácií.

ZPRÁVY „ORGANIZAČNEJ JEDNOTY STAVITEĽOV PRE SLOVENSKO“

(úradovňa v Bratislave, Vajanského nábrežie č. 6 I. posch. Telefon úradujúceho tajomníka č. 37-84). Rubriku vedie: JUC. Viktor Harman, tajomník.

Čís. jedn. 719/32.

Bratislava, dňa 16. júla 1932.

OBEŽNÍK

V poslednom čísle vyzvalo podpísané predsedníctvo členov, aby zasielali sekretariátu Jednoty svoje sťažnosti, týkajúce sa neskorého likvidovania a poukazovania platieb so strany štátnych úradov za prevedené práce.

Nakoľko je v záujme mnohých členov a v záujme vecí samej, aby organizácia čím prv zakročila na kompetentných miestach na základe sossbieraného materiálu, podpísané predsedníctvo opätovne žiada všetkých tých členov, ktorí majú nejaké sťažnosti v tomto smere a svoje sťažnosti sekretariátu Jednoty ešte nesdelili, aby tak čo najskôr urobili.

Z dosiaľ došlých sťažností javí sa veľmi nutným, aby kompetentné miesta boli opätovne upozornené s poukazom na štatistikú zanedbávania povinností štátnych úradov voči podnikateľom.

Za predsedníctvo „Organizačnej jednoty staviteľov pre Slovensko“:

Ing. Rudolf Frič v. r.,
predseda.

JUC. Viktor P. Harman v. r.,
tajomník.

ZO ZASADNUTIA KRAJINSKEJ ŽIVNOSTENSKEJ RADY

V poslednom zasadnutí krajinskej živnostenskej rady bola opätovne prejednávaná osnova návrhu zákona o zriaďovaní odborných živnostenských spoločenstiev na Slovensku. Návrh osnovy bol bez zvláštnych zásadných zmien jednohlasne prijatý. Jednohlasne bola prijatá požiadavka delegátov živnostenských organizácií, aby v zákone vyslovené bolo povinné utvorenie krajinských sväzov odborných spoločenstiev v tom prípade, ak budú v krajine utvorené aspoň tri, a to tak, keď sa aspoň tri spoločenstvá vyslovia za utvorenie sväzu, utvorenie tohto bude povinné. Ďalej jednohlasne bol prijatý protinávrh delegátov živn. organizácií, aby v zákone nebolo vypovedané povinné členstvo v krajinskom sväze smiešaných živn. spoločenstiev u tých odborných spoločenstiev, ktoré nebudú môcť utvoriť odborný sväz, ale aby zákonom bola zabezpečená možnosť, aby také odborné spoločenstvá mohli sa stať dobrovoľnými členmi niektorých celoštátnej odbornej organizácie.

Teraz je osnova predmetom medziministerského jednania a, ako z hodnoverných miest bolo sľúbené, po prázdninách alebo v druhom zasadnutí parlamentu bude definitívne prejednaná.

50% VÝHODA PRI ŠTÁTNÝCH PRÁČACH A DODÁVKACH PRE SLOVENSKÝCH A PODKARPATSKORUSKÝCH UCHÁDZAČOV DĽA POSLEDNÉHO VÝNOSU MIN. VER. PRÁČ.

P. V. Harman:

(Pokračovanie.)

Vezmime na príklad nabídku filiálky, ktorá by bola protokolovaná vo firemnom registre a osoba vedúceho bol by samostatný živnostník s vlastnou koncesiou a mal by riadne udelenú samostatnú prokúru. Ďalej predpokladajme, žeby tieto skutočnosti boli všetky zapísané vo firemnom registre. Tu by dľa našej mienky bola síce splnená pod-

V DAŇOVÝCH OTÁZKACH posluží vďačne dobrými a spoľahlivými informáciami kedykoľvek sekretariát „Organizačnej jednoty staviteľov“ v Bratislave, Vajanského nábrežie 6. — Obráťte sa vždy s dôverou na túto našu stavovskú inštitúciu, ktorá vybavila už mnoho daňových záležitostí.

OCELOVÉ MRAKODRAPY. Jedna z veľkých stavebných spoločností chicagských chce ešte behom tejto stavebnej sezóny postaviť šesť mrakodrapov, ktoré budú celé z ocele. Mrakodrapy tieto majú mať veľmi tenké steny, čím by sa dosiahlo zmenšenia váhy stavby a zjednodušenia stavby základov. K tepelnej a zvukovej izolácii má sa použiť korku alebo asbestu a miesto omietky má byť zvnútra použité lino-leaf. Steny tieto majú byť dľa výpočtov desaťkrát ľahšie než steny murované a ich tepelná izolácia má byť trikrát vyššia než u stien z tehál. Stavebné súčastky, vyrábané na rozličných miestach a továrňach, majú byť spojované na mieste a tým bude stavba rýchlo pokračovať, tak ako práca sériová.

NOVINKA V TEHLÁRSTVE. Dozvedáme sa práve, že do tehlárskeho priemyslu má byť v dohľadnej dobe uvedený nový stroj na výrobu tehál „Perfectolis“, ktorého vynálezcom je československý odborník. Výhoda tohto stroja spočíva v tom, že slisuje každú hlinu, branú priamo z rastleho brehu, bez pridávania vody na prvotriednu tehlu. Obsluha stroja je jednoduchá a môže byť prevádzaná vo sviatotných šatoch, nakoľko sa pri nej človek vôbec neumaže. Do stroja sa hlina nahadzuje, ten ju lisuje v tehly a hotové formy vystrkuje v riadkoch. Tehly sú tvrdé a stroj môže vyrobiť až 1000 tehál za hodinu, k pohonu postačí motorček o sile 4 Ks. Celý „Perfectolis“ môže byť pripojený na vozíku. Patent takýto môže stavebný priemysel len vítať, výroba tehál sa tým značne a umožní sa aj živší stavebný ruch.

ČLENOM STAVEBNÉHO DRUŽSTVA, KTORÍ MAJÚ VLASTNÉ DOMY, NESMIE BYŤ DANÁ VÝPOVEĎ. Na základe rozhodnutia najvyššieho súdu Rv 185/31, keď je v stanovách stavebného družstva ustanovenie, že držiteľovi družstevného bytu nesmie byť daná výpoveď, pokiaľ sa mimo neplnenia povinností z nájomnej zmluvy nevyskytnú iné dôležité závažné, nie je možné členovi dať výpoveď z dôvodov, že býva v družstevnom byte a nie v niektorom z bytov vo svojom dome.

NAJVÄČŠÍ KOSTOL NA SVETE. V anglickom Liverpoole stavia sa dľa plánov Sira Edvina Lutyensa katolícka katedrála. Katedrála svojimi rozmiermi bude po dohotovení predstavovať najväčší kostol na svete, bude mať kopulu o najširšom rozpätí. Bude o mnoho širšia než kopula domu Sv. Petra v Ríme, ba ešte širšia než doteraz najväčšia kopula kostola Gol Gubaz v Bijapúre u Bombaya v Indii, ktorá bola postavená za sultána Mohameda Adil Schaha a ktorej rozpätie meria 150 stôp. Rozpätie kopule nového kostola bude 168 stôp.

MIMOKARTELOVÝ KERAMICKÝ TOVAR NA SLOVENSKU.

Starobylé mesto Příbram, známe svojimi striebornými baniami po celom kultúrnom sive, vyznačuje sa odo dávna. Už v kronike Hájkovéj sa dozvedáme, že v dobe kniežata Křesomysla začal Příbram ťažiť drahé rudy zo zeme a z tohoto tiež zbohatnul. Od tej doby ľud tamojšieho kraja zanecháva zemedelstvo a venuje sa haničtvu. Příbram vyznačuje sa tiež ako turistické centrum a je hojne navštevovaný.

Za účelom získania práce a využitia nerastného bohatstva príbramského kraja vzniknul — pričinením tamojšieho rodáka, radcu inž. Frant. Havlena, čelných pražských architektov a staviteľov, tiež za finančnej účasti mesta Příbram a konečne vrchného riaditeľa Mestskej správy pre Příbramskej J. Kratochvíla — „Průmyslový podnik horního města Příbramě spol. s r. o. v Příbramě“. Podniky tieto zamestnávajú dnes už na 400 robotníkov.

Po geologických výskumoch a pokusoch používa podnik na svoje výrobky výhradne len vysokohodnotné suroviny, ktoré si sám dobýva z rozsiahleho nerastného bohatstva príbramského okolia. Táto výhoda umožňuje, že podnik je mimo kartelu a je vstave uviesť na trh všetky keramické výrobky, ako dlaždičky, obkladačky atď. v prvotriednej jakosti za veľmi nízke ceny.

Podniky majú po celej republike svoje zastúpenie. Generálne zastúpenie pre Slovensko a Podkarpatskú Rus má firma „TERRAZZO“ inž. Nagy a Klein v Bratislave a my s radosťou konštatujeme, že sľevenie cien stavebnín v tomto obore je skutočne značné, čo je len na osoh staviteľskému podnikaniu.

E. K.

ZA NAJMENŠIU OBEČ V REPUBLIKE pokladajú niektorí občania Rudolfov u Zábřeha na severnej Morave. Zastavaná plocha obce činí 7 hektárov a malá dedinka je vklinená medzi železničnú trať Zábřeh—Česká Třebová a srážny svah vrchu u Skaličky a potok Sázavu.

STAVEBNÍCTVO A BÝVANIE je názov výstavy, ktorá sa má vydržiavať v dobe od 4. do 30. septembra t. r. v rámci jesenného veľtrhu pražského. Výstava má byť umiestnená v strojovni. Hlavným cieľom poriadateľstva výstavy je snaha, aby sa stavalo lepšie, účelnejšie a vkusnejšie. Myslí sa pritom jak na staviteľov, tak tiež na laikov-stavebníkov. V rozsiahlom ideovom oddelení budú (vedľa plánov) vyjadrené praktické otázky, týkajúce sa zákonodárstva, otázky súvisiace so zadovážaním pozemkov, parceláciou, spôsobmi zastavenia, ukázkami vhodných typov bývania (rodinný dom, najmenší dom, dom o viacerých bytoch, činžový dom, dom pre slobodných, družstevné stavby), otázky týkajúce sa bytov (človek potrebuje v byte priestor, svetlo, slnec, vzduch, teplo, hygienu) atď. Na výstave sa horlivo pracuje. O bližších zaujímavostiach prinesieme postupne informácie.

mienka samostatného technického vedenia a technickej neodvislosti, na žiaden pád ale nie podmienka samostatného hospodárskeho vedenia, pokiaľ hospodárskej a finančnej neodvislosti od materského závodu. Vedúci filiálky, majúci samostatnú prokúru, ktorá ho oprávňuje k uzavretiu akéhokoľvek právneho úkonu voči tretím osobám, pre firmu záväzne, to jest dáva mu voči tretím osobám právo neobmedzenej dispozície, predsa všetky právne úkony, uzavreté na účet a menom filiálneho závodu, koniec-koncov uzaviera pre materský závod a vedúci môže síce disponovať samostatne a neobmedzene, ale len s majetkom materského závodu, takže je tu evidentná finančná a hospodárska závislosť filiálky na materskom závode. Ináč však prokúra je čiste vec dôvery zamestnávateľa k zamestnancovi a v tomto pomere môžu byť práva prokuristu obmedzené úplne. Tak, že by bol ľahko možný i taký prípad, žeby prokúra bola udelená, ale len formálne, kdežto fakticky by práva, z nej plynúce, boli obmedzené tak, žeby filiálny závod bol v tej najužšej závislosti na podniku materskom po stránke finančného a hospodárskeho vedenia.

Po uvážení všetkých okolností a zo slov samého výnosu, kde hovorí, že výhoda bola zavedená len preto, aby uchádzači slovenskí mohli konkurovať s uchádzačmi zemi, priemyslove, obchodne, hospodársky atď. vyspelejších, bezpochybné vysvitá, že žiadnej filiálke výhoda neprislúcha i keď je to vo výnose nie výslovne povedané. Lebo keď každý materský podnik, sídlaci v krajine Českej alebo Moravskosliezskej, by pomocou svojej filiálky, akokoľvek samostatne riadenej na Slovensku alebo Podkarpatskej Rusi za predpokladu, žeby tejto výhoda prislúcha, bol postavený v konkurencii zase oproti všetkým slovenským podnikom na roveň a účel výhody, posilní konkurenčné možnosti slovenských uchádzačov, by bol zase iluzorným.

Vezmime na príklad nabídku filiálky, ktorá by bola protokolovaná vo firemnom registre a vedúcim filiálky bol by samostatný živnostník s vlastnou koncesiou a samostatnou prokurou. Predpokladajme ďalej, že by tieto všetky skutočnosti boli zapísané vo firemnom registre. V tomto prípade mohla by byť síce — dľa našej mienky — splnená podmienka samostatného technického vedenia a technickej neodvislosti filiálky od závodu materského, ale nijako nebola by splnená podmienka samostatného hospodárskeho vedenia, lepšie povedané: hospodárskej a finančnej neodvislosti filiálky. Vedúci filiálky, majúci samostatnú prokúru, ktorá ho oprávňuje k záväznému uzavieraniu hocikakého právneho úkonu proti tretím osobám, t. j. dáva mu voči tretím osobám právo neobmedzenej dispozície, jednako všetky právne úkony, uzavreté na účet a menom filiálneho závodu, uzaviera koniec-koncov pre materský závod, a finančný efekt týchto, vykázaný síce v samostatnej bilancii filiálneho závodu, predsa je len podnikateľským ziskom hlavného závodu. Vedúci môže síce disponovať samostatne a neobmedzene, ale s majetkom materského závodu, takže je i v tomto prípade evidentná a nepopierateľná finančná a hospodárska závislosť filiálky na materskom závode.

Ináč však prokúra je čiste vecou dôvery zamestnávateľa k zamestnancovi, a v tomto pomere môžu byť práva prokuristu obmedzené úplne. Mohol by tedy nastať i ten prípad, žeby prokúra bola udelená len formálne, kdežto fakticky by práva, z prokúry plynúce, boli obmedzené, takže by filiálny závod bol v tej najužšej závislosti na podniku hlavnom, i čo sa finančného a hospodárskeho vedenia týče.

Po uvážení všetkých spomenutých okolností a zo slov samého výnosu, ktorý hovorí, že výhoda bola zavedená len preto, aby slovenskí uchádzači mohli konkurovať s uchádzačmi zemi priemyselne, obchodne, hospodársky atď. vyspelejšími, možno bezpochybné tvrdiť, že výhoda neprislúcha žiadnej filiálke, i keď je to nie vo výnose výslovne povedané. Lebo keď každý hlavný podnik, ktorý má svoje sídlo v krajine Českej alebo Moravskosliezskej, by pomocou svojej filiálky, akokoľvek samostatne riadenej na Slovensku alebo Podkarpatskej Rusi za pred-

pokladu, že by tejto výhoda prislúchala, bol postavený v konkurencii zasa so všetkými slovenskými podnikmi na roveň a účel výhody: posilniť konkurenčné možnosti slovenských uchádzačov, by sa stal úplne iluzorným.

Ďalej výnos hovorí o **samosťatných** podnikoch na rozdiel od filiállok, to jest o podnikoch so sídlom na Slovensku, založených však podnikmi sídlacimi v krajine Českej alebo Moravsko-sliezskej. Výnos, predpokladajúc, že takýto podnik založený na Slovensku, je protokolovaný v sozname firiem slovenských a je vedený oprávneným technikom, predsa hovorí, že nemá nároku na výhodu, lebo i tento podnik je hospodársky a finančne závislý na podniku, ktorým bol založený.

Z tohoto nasleduje, že keď výnos nepriznáva zadávkovú výhodu ani samostatným podnikom založeným na Slovensku podnikmi z historických zemí, nepripúšťajúc možnosť hospodárskej a finančnej neodvislosti takto založených podnikov od podnikov zakladajúcich, samozrejme, že zadávkovú výhodu nepriznáva ani filiálkam. Veď nemožno si predstaviť, že by niektorá **filiálka** mohla byť hospodársky a finančne samostatnejšia, než niektorý **samosťatný** podnik založený podnikom z historických zemí. Preto filiálka, ako i na Slovensku zriaďované samostatné podniky, musia byť dľa výnosu považované za súčasť podnikov z historických zemí a ich nabídky majú pri zadávaní byť považované ako nabídky podané závodmi hlavnými.

U sdrúžených firiem — či už pre určitú prácu alebo skupinu prác — je podmienkou pre udelenie slovenskej výhody, aby všetky sdrúžené firmy mali nárok na slovenskú výhodu dľa toho, ako sme to výš uviedli.

Z celého obsahu výnosu možno dôjsť výlučne k tomu záveru, že výhoda prislúcha len tým podnikom, sídlacim na Slovensku, ktoré nemajú nič spoločného s niektorým podnikom zo zemí historických. **To znamená, že uchádzači, ktorí majú sídla v historických zemiach, môžu získať nárok na zadávkovú výhodu len v tom prípade, keď sídla svojich podnikov preložia na Slovensko a podniky svoje v historických zemiach úplne zlikvidujú.** Nemôžu však získať nárok na zadávkovú výhodu **nijakou filiálkou, zriadenou na Slovensku, ani tým spôsobom, že založia na Slovensku naoko samostatný podnik pod pozmenanou firmou.**

Ze výnos treba vykladať v tomto smysle a že zadávacie inštitúcie mali by sa prísne pridržiavať tohoto výkladu, vysvitá zo sankcie výnosu, ktorou ministerstvo hrozí odňatím slovenskej výhody navždy tým firmám a vylúčením zo štátnych dodávok tých firiem, ktoré by dosiahly slovenskej výhody, súc krypte nejakou filiálkou alebo akýmkoľvek iným podnikom.

Slovenské hospodárske kruhy a slovenskí podnikatelia môžu byť právom zvedaví, či konečne zadávacie úrady budú rešpektovať smernice obsažené v poslednom výnose. Je povinnosťou všetkých organizácií podnikateľských, aby na dodržovanie a zachovávanie týchto smerníc zadávacie inštitúcie prísne dozerali, nakoľko im to bude možné, na každý pokus o zneužitie zadávkovej výhody upozornily a konečne, aby každé zneužitie výhody oznamovali ministerstvu. Len týmto spôsobom bude možné zamedziť zneužívanie výhody.

Daňový kalendár na august a september

AUGUST 1932. Do 11.: má sa odvieť splátka na daň z obratu a daň luxusná za 11. štvrtrok 1931; **do 14.:** daň z obchodu cenými papiermi; **do 15.:** odvieť splátky na tieto priame dane s prirážkami za tretie štvrtrocie 1931: a) rentovú priamo platenú, b) dôchodovú, okrem dane zo služobných pôžitkov, c) pozemkovú, d) činžovnú, e) z vyššieho služného, f) všeobecnú zárobkovú, okrem dane z prevádzania podomových a kočových živností, g) zvláštnu zárobkovú; **do 20.:** je splatná daň z vodnej

NIEČO O STAROVEKÝCH STAVBÁCH. Dľa zachovalých starobylých stavebných pamiatok usudzujeme, že metódy dávnovetkých staviteľov v ich podnikaní boli celkom iné. Nepopierame nijako, že dnešné naše stavby, prispôbené potrebám človeka súčasnej doby, nevydržia dlhé storočia, ba tisícročia a pritom by sa len málo porušili. Pre zaujímavosť uvádzame niektoré fakty. Tak hrádza Caesarey v severnej Palestíne bola budovaná z balvanov 15 m dlhých, takmer 6 m širokých a nie menej než 3 m do hĺbky. Váha takéhoto obrovského balvanu odhaduje sa na 600 tún, sú i teraz ešte bezvadne položené na seba vo vode, ktorá je 35 m hlboká, i v severnej Syrii nachádzajú sa podobné stavby, tak vonkajšie múry kostola Sluca v Baalbeku sú budované z kamenných kvádrov, z ktorých každý váži na 900 tún. Kvádry sú kladené do výšky 6 m nad zemou. V západnom mure tohože kostola sú t. zv. slivné megality, jeden z týchto kameňov meria 20 m dĺžky, druhé dva sú len o máličko kratšie, vysoké a tlsté sú po 4 m. Najväčší z týchto kolosov je uložený v základoch; meria vyše 20 m, široký je 5,5 m, do hĺbky 1 m a váha jeho obnáša 1100 tún. Sú to najväčšie monolity, akých bolo pri stavbe použité. Môžeme si predstaviť, ako ťažko bolo dopravovať tak obrovské kusy hmoty na stavenisko. Balvany sú tak dokonale opracované, že presne priliehajú na seba bez akéhokoľvek spojovacieho materiálu, znakom dokonalosti je i to, že nie je možné vsunúť medzi ne ani len ostré noža. Budovanie z veľkých balvanov bolo bežným javom starovekej ríše Gréckej a Rímskej, pamätne stavby sú z veľkých otesávaných kamenných balvanov a ľudstvo sa bude obdivovať vždy práci, výkonu a vytrvalosti, akou boli tvorené.

VYSTAVA «BYVANIE V DREVE» BUDE PRENESENÁ Z BRATISLAVY DO PRAHY. V príslušných kruhoch sa jedná o prenesenie výstavy «Byvanie v dreve» z Bratislavy do Prahy. Tu má táto výstava tvoriť zvláštnu súčasť pripravovanej výstavy «Stavebníctvo a bývanie». Výstavkou «Byvanie v dreve» sleduje sa nielen propagácia väčšieho používania dreva, ktorého máme nadbytok, v stavebníctve, ale i možnosť predviesť názorne najširším kruhom, ako sa dá lacného a dobrého dreveného materiálu použiť vhodne v stavebníctve a jak dokonaleho a úhľadného rázu docielime, keď sa spojí drevo s rôznym iným vhodným stavebným materiálom, pri ktorom náklad je nepomerne nižší, lebo drevo je materiálom nie len vhodným, ale aj lacným. Obzvlášť v terajšej dobe nachádza drevo opäť hojného uplatnenia pri malých rodinných domkoch, pri weekendových a vilových stavbách, a tu už z ohľadu národohospodárskeho musíme sa snažiť, aby sme mu razili cestu na tuženské trhy a propagovali ho v stavebníctve a všade tam, kde sa nám k tomu naskytne príležitosť.

DODATKOM k našim dvom recenziam diel arch. Dr. S. Ondřeja, profesora techniky v Prahe, uvádzame toto: Cena knihy **Stavba domu v praxi**, diel I. je Kčs 160.—, cena príručky: **Plány, detaily a roz. ob. domu** 48.— Kčs. Na uvedené dve veľmi aktuálne a pekne publikácie znova upozorňujeme našich vz. čitateľov s poukazom na pojednania uverejnené v čísle 6—1932 „Slovenského staviteľa“.

O IZOLAČNOM MATERIÁLI.

Medzi čelnými, behom posledného desaťročia na trh uvedenými chemickými prípravkami k tesneniu betonu a mált proti prenikaniu vody získal si v poslednej dobe značných úspechov **Tricosal** vyznačujúci sa mimoriadne dokonalou schopnosťou tesniacou a pomerne najvyššou úspornosťou, umožňujúcou prevedenie najspôľahlivejšej izolácie za minimálnych výdavkov, čo má v prítomných časoch nemalý význam.

Normálny **Tricosal** neobsahuje tuky a bitumen, jeho účinnok pri miešaní s betonom javí sa v zhutnení betonovej malty, čiže v zmenšení pórov, okrem zvýšenia prirodzenej pevnosti betonu, či už v ťahu alebo v tlaku, čo bolo dokázané čelnými skúškami vo verejných ústavoch pre skúšanie stavebných materiálov. Dôkazom zvýšenia pevnosti je na pr. aj ten fakt, že 2 cm silná cementová omietka s prídavkom **Tricosalu** umesie bezvadne tlak niekoľko metrov vysokého vodného stĺpca.

Mimoriadne pozornosť zasluhuje si tiež tá okolnosť, že mišovanie smiešané maltou s prídavkom **Tricosalu**, zostáva priehľadným, tak že možno ho účelne použiť k tesneniu fasádnych omietok a to tak, že sa prídáva do podkladnej omietky vápnocementovej.

Upotrebenie tohoto cenného tesniaceho prípravku je úplne jednoduché, bez všetkých zvláštnych manipulácií. Roztok 1 litra normálneho **Tricosalu** používa sa obyčajne v 30 l vody k rozrobieniu malty alebo betonu. Tieto potrebné potom k dosiahnutiu potrebnej plasticity menej vody než obyčajne, čím nadobúdajú samozrejme potrebnej pevnosti. — K rozpusteniu normálneho **Tricosalu** je možné použiť tiež studenej vody.

Keď má byť použitý **Tricosal** na pr. k utesneniu pivnice, urobí sa 2—3 cm silná cementová omietka rozmiešaná vodou za prídavku 1/30 **Tricosalu** a použije sa jej na steny. Na dlažbu môže sa použiť práve tak silného povlaku z takej istej malty, pri čom hľadinu spodnej vody treba samozrejme snížiť až pod izolované miesta a stálym čerpaním vodu odstraňovať do doby, než povlak, resp. omietka, potrebné nestvrdne. Keď je čerpanie spodnej vody spojené s rozličnými ťažkosťami alebo je vôbec nemožné, je snáď na jednotlivých miestach prenikajúcu vodu utesniť bez ťažkostí iným prípravkom: **Tricosalom S III.**, ktorý zmenšuje dobu stvrdnutia cementu na púhych 5 minút, tak že aj značne veľké otvory môžu byť v dobe najkratšej nepriehľadne uzavreté. K tomu účelu má sa použiť len smiešanie vlastného cementu a nezriedeného **Tricosalu S III.**

sily, platená dľa registra za júl; **do 31.:** treba odviesť daň zárobkovú zo služobných pôžitkov za júl.

SEPTEMBER 1932. Do 3.: predložil výplatné listiny k dani dôchodkovej zo služobných pôžitkov za júl a august; **do 14.:** sa má odviesť daň z obchodu cennými papiermi; **do 20.:** odviesť daň z vodnej sily platenú dľa registra za august; **do 28.:** odviesť treba príspevky k Všeobecnému fondu peňaž. ústavov; **do 30.:** má sa odviesť dôchodková daň zo služobných pôžitkov za august.

INFORMAČNÉ ZPRÁVY „SLOV. STAVITEĽA“

BANKA SLAVIA

Vzrast fondov a rezerv o 61 mil. Kčs, na 733 mil. Kčs. Celkom prijaté na premii za rok 1931 vyše 300 mil. Kčs, vyplatené 107 mil. Kčs, od prevratu 820 mil. Kčs. Majetok banky Slavia vzrástol na 719 mil. Kčs. Kapitál v odbore životnom prekročil dve miliardy Kčs.

Dňa 11. mája za predsedníctva prezidenta Jozefa Hucla konalo sa šesdesiateštvrťe riadne valné zhromaždenie banky Slavia. V úvodnom slove predsedajúci **prezident Hucl** poukázal na to, ako pokračujúca hospodárska tieseň podviazala všetok hospodársky život a vyzdvihol zodpovednosť hospodárskych vodcov. „Nech už vyhliadky do dní budúcich sú akékoľvek,“ hovoril, „môže nás uspokojovať, že krízu minulého roku prekonala banka Slavia s úspechom. Zdroje kapitálové dovolili spolu s príjmami bežného roku posilniť ďalej finančnú pozíciu ústavu, ktorého sila zraď sa v čísliciach rezerv a fondov, ktoré spolu s fondami penzijnými predstavujú k dnešnému dňu **trištvrtiny miliardy Kčs.** Táto číslica môže iste sama osebe tvoriť pevný základ dôvery členstva v ústav, tým viacej, ak uvážime, že dotácia technických rezerv deje sa plne, neskrátene a nad mieru žiadajú predpismi zákona, ak uvážime ďalej, že fondy určené pre úhradu strát mimoriadnych dosahujú sumy temer 100 mil. Kčs. Číslice tieto nie sú prostým, mechanickým výrazom sily ústavu; ukrývajú sa za nimi nielen výsledky činnosti generácií, ale opierajú sa o ne aj záväzky voči státišicim, pre ktoré splnenie prevzatých povinností ústavom znamená kľud staroby, existenciu, zabezpečenie rodín, podklad k životnému uplatneniu detí, práve ako záruka náhrady za hodnoty, ktorých ochrana je banke sverená.“

V ďalšom potom hovoril: „Sumy, ktoré v uplynulom roku boli vyplatené na splatných kapitáloch, dôchodoch a náhradách, sú vedľa obdobných súm, splatných v r. 1929 a 1930, najväčšími od prevratu. Úhrn výplat z poisťovacích súm členstvu od založenia ústavu prekročil v prvých mesiacoch r. 1932 — neprizerať sa k rozdielom menovým — jednu miliardu Kčs. Iste nie je dôraznejšieho dokladu služieb, ktoré poisťovníctvo a v jeho rámci naša banka národnému hospodárstvu prináša, nad túto číslicu.“

Preslov svoj zakľúčil prezident Hucl slovami: „Bolo by ťažkým omylom v pomeroch, ktorými prechádzame, poddávať sa trpkému pesimizmu a ne dúfať v dni lepšie. I v dejinách hospodárskych treba hľadať ich hlbší smysel, pýtať sa po motívoch, ktoré majú ovládať proces tvorčieho deja a kľásť vyššie ciele jeho vývoju, ciele, ktoré majú usnadniť existenčnú základňu všetkým príslušníkom štátu, prispieť k rozmnoženiu a prehlbeniu jeho duchovných statkov a zaručiť jeho neodvislosť politickú. Ak sú dnes úkoly mužov, ktorí riadia osudy štátu, **deľnné zodpovednosti, tým väčšia je povinnosť nás všetkých,** aby sme ich s plným porozumením a pochopením podporovali v ich práci a spolupomáhali tak v rámci a dosahu svojich síl a možnosti prekonať obťažlivosť doby. Končím vrelým želaním, aby štát náš vyšiel z dnešných obťažlivosť a ťažkých dôb vnútorne posilnený, spevnený a zocelený. Jednako srdečné želanie platia našej banke Slavia, aby zbývaajúce ešte obdobie krízy zdolala s rovnakou pevnosťou a silou, aké prejavila v uplynulom období správnom. A tomu platí úprimné Zdar.“

Všetky návrhy správnej rady, ktoré predniesol vrchný riaditeľ JUDr. Václav Peča, — najmä návrh na zmenu všeobecných stanov banky a návrh na priznanie dividendy poistencom životným v rovnakej výške, ako v roku 1930, — boli jednoducho prijaté. V nasledovných voľbách boli znova zvolení všetci vystupujúci členovia správnej rady.

V závere vyslovil prezident Hucl nádej, že hospodárske pomery budú konsolidované a končil ústením, že banka Slavia bude sa vždy riadiť národným programom, daným jej zakladateľmi a jej tradíciou.

MORAVSKOSLOVENSKÉ CEMENTÁRNE AKC. SPOL. V HORNOM SRNI

vybudované boli v roku 1929 na Vlárskej dráhe, tesne na hraniciach moravsko-slovenských, a tohože roku bola uvedená do chodu továrňou o ročnej výkonnosti 3000 vozov. V roku 1930 zdvojnásobila sa výroba postavením druhej pece, t. zv. vysokovýkonnej pece (Hochleistungsöfen), systému Grueberovho, s otáčivými roštami, silnými ventilátormi a automatickým vyprázdňovaním slienkov. Dnešná ročná kapacita činí 6000 vozov.

Cementárne majú tiež vo vlastníctve lomý vápencové, obsahujúce jurský vápenc, farby belavej, žltavej a hnedočervenej a lom bridličnatého červenohnedého slieku, vysoko vápenitého. Týchto surovín je tu v dostatočnom množstve na storočnú výrobu, a to v bezprostrednej blízkosti továrne a železničnej stanice.

Hoci továreň je teprv štvrtý rok v prevádzke, získava prvotriednou kvalitou svojho výrobku veľkej obľuby medzi spotrebiteľmi a celý rad významných verejných i súkromných stavieb postavil sa z neho. V roku 1930 uviedly Moravsko-slovenské cementárne na trh šľachtený špeciálny cement značky »Vlára«, ktorý vykazuje zvlášť vysokej počiatkovej pevnosti v ťahu a tlaku a je preto zvlášť spôsobilý pre konštruktívne betonárske práce, pri ktorých sa kladie dôraz na kvalitu.

Štandardný portlandský cement hornosrnský má dľa skúšok štátneho výskumného ústavu silikátového pri českej vysokej škole technickej v Brne normálne slozenie, je úplne stály v objeme a jemne mletý. Vykazuje veľmi dobrú väznosť. Už po trojdennom tvrdnutí vykazuje takej pevnosti v ťahu a tlaku, ktorá prevyšuje hodnotu predpísanú až po 28-dennom tvrdnutí. Preto treba hornosrnský cement zaradiť k zvláštnym portlandským cementom o vysokej počiatkovej pevnosti. Podnik dnes už pevne zakotvil i keď je mimo kartelu. S hľadiska

nosť v ťahu:

po 3. dňoch	26.0 kg/cm ²
po 7. dňoch	27.1 kg/cm ²
po 28. dňoch	34.9 kg/cm ²

a pevnosť v tlaku:

po 3. dňoch	304.0 kg/cm ²
po 7. dňoch	376.0 kg/cm ²
po 28. dňoch	518.0 kg/cm ²

Pri smiešanom uložení pevnosť v ťahu:

po 28. dňoch	46 kg/cm ²
--------------	-----------------------

a v tlaku:

po 28. dňoch	626 kg/cm ²
--------------	------------------------

Moravsko-slovenské cementárne v Hornom Srní sú akciovou spoločnosťou, v ktorej je investovaný výlučne slovenský a český kapitál. Podnik dnes už pevne zakotvil i cez to, že je mimo kartel. S hľadiska československého hospodárskeho podnikania treba snahu hornosrnských cementární, vyrábajúcich cement len prvotriednej kvality, vždy vítať.

REŠTAURAČNÁ KUCHYŇA – VZOR ÚČELNOSTI A HYGIENY

ING. KAROL RIESS:

Po staviteľskej stránke je prvou podmienkou vzornej reštauračnej kuchyne, aby mala dostatok priameho osvetlenia, dobré vetranie a správne odkanalizovanie. Po stránke výbavy dobré, moderné pomocné stroje a zariadenie, slúžiace k príprave pokrmov.

Reštauračná kuchyňa skladá sa: z prípravovne, kde sa surové materiálne umývajú, čistia a pripravujú, ďalej z kuchyne vlastnej a konečne z umývárne na náradie a náčinie.

Bude zaiste zaujímavé sledovať jednotlivé složky spomenutej kuchyne a preto v ďalšom o nich bližšie:

Prípravovňa: sleduje cieľ dodať kuchyni suroviny v takom stave, aby boli schopné ďalšej vlastnej prípravy. Tak zelenina a mäso perú sa vo zvláštnych kotloch, zemiaky sa oškrabujú ručne alebo strojom, zeleniny krájajú sa strojkom a tiež i mäso mele sa strojkom. Mnoho je spôsobov a sú tiež špeciálne stroje len pre niektorý druh potravného článku. Takto pripravená ešte vždy surovina dostáva sa k ďalšej príprave do

vlastnej kuchyne. Dušou celej kuchyne je sporák s rozličným spôsobom vykurovania, či už na vykurovanie drevom alebo uhlím, koksom, plynom, elektrinou. Sporák má mať dostatočne veľkú plochu, správne veľké a nad seba umiestnené rúry na pečenie, ktoré majú v skutočnosti tiež piecť a nezastávať len funkciu zohrievaciu. Cukrárska pec dopĺňa tiež zariadenie na výrobu jedál. Keď ide o miesto, kde sa spotrebuje veľké množstvo polievok alebo iných tekutín, doporučuje sa používať varné kotly, pre varenie mlieka sú tieto kotly vybavené na pr. propelerom, aby mlieko nevykypelo a tuky

Keď sa prevedie utesnenie týmto spôsobom, potom behom 2—3 hodín možno naľahko naniesť izoláciu vrstvu z normálneho Tricosalu spôsobom, ako bolo už predtým spomenuté. Omiетка s Tricosalom vykazuje ale ešte aj inú výhodnú vlastnosť a to, že o mnoho dokonalejšie priľne na staré betonové alebo tehlové múrovie, než obyčajná omiетка, totiž taká, ktorá neobsahuje prídavku Tricosalu. Táto výhoda umožňuje preto omietanie starých múrov v kamenných budovách, pivniciach atď.

Tricosalu S III. je možné účelne použiť aj pre omietky vlhkých stien a vôbec tam, kde ide o najväčšie urýchlenie procesu tvrdnutia cementu, teda na pr. pri zalievaní kotevných šroťov k upevneniu transmissijných ložísk.

Beton vykazuje pri jeho použití už behom niekoľkých krátkych hodín pevnosť, k dosiahnutiu ktorej u obyčajného betonu bolo by treba niekoľkých dní. Táto výhoda umožňuje preto rýchlejšieho použitia betonových konštrukcií, tak že pri nutných náhodných opravách snižuje zastavenie prevádzky na najmenšiu mieru. S Tricosalom S III. stáva sa beton vo vysokej miere odolným oproti účinkom chemicky aktívnych vôd, lúhov, chemicky účinných olejov, čím nadobá prednosť pre zhotovovanie dlažbových povlakov v strojovniach, garážach a inde, kde odkvapávajúci chemicky aktívny olej rozrušuje behom krátkej doby obyčajnú dlažbu. Chemická továrňa Nebočady, Stolle & Kopke v Rumburku v Čechách, zaoberajúca sa výrobou obidvoch uvedených druhov Tricosalu, vedie poradnú kanceláriu, ktorá vybavuje ochotne bezplatne všetky informácie, týkajúce sa izolácií, prípadne poradí najúčelnejší spôsob izolácie v každom danom prípade. (Pozn. red. — Upozorňujeme tiež na podlhovastý inzerát v prednej inz. časti a odporúčame našim vz. čitateľom.)

»FERROPHALT« je názov dneš už všeobecne známej bezskulinnej dlažky. »Ferrophaltové« dlažky používajú sa pre hocikakú miestnosť, či kuchyňu, kúpeľňu, predizbu, kancelársku, obchodnú a verejnú miestnosť atď. — Prečo sa teší »Ferrophalt« toľkej priazni a obľube? Len preto, že farba »Ferrophaltom« prevedenej dlažky nevybledne, dlažka taká je elastická, snadno troškou vody čistiteľná a hneď potom vskokateľná. »Ferrophalt« je u nás síce novinkou, ale v Nemecku používa sa ho úspešne už 30 rokov. Pánov staviteľov upozorňujeme na našich reprezentantov v každom okrese alebo na hlavného zástupcu pre Slovensko, firmu Rudolf Machota a spol. v Bratislave, Špitálska ul. 40, ktorá vďaka a obratom posluží informáciami alebo na prianie vyšle svojho odborníka.

»TIOKAMO« a ostatné znamenité chemické výrobky, najmä pre staviteľstvo, vyrába firma Eduard Tioka vo Veselí nad Moravou. K podrobnej informácii priložili sme k celému nákladu tohto čísla prospekty tejto firmy.

SKLENÁRSKE PRÁCE

zasklievanie stavieb a portálov prevádzka
A PRVOTRIEDNE ZRKADLÁ
dodáva

PŘIBÍK a FISCHER ÚČ.SP.

FILIÁLKA

BRATISLAVA, MÝTNÁ 39. TEL. 3261

TOMÁŠ BAŤA

† 12. júla 1932

tragicky v mužnom veku 56. rokov na poli práce, na poli boja za lepší zajtrajšok. Nech odpočíva v pokoji veľký syn malého národa, ktorého príklad práce v prospech iných ľudí bude nám vždy vodčou myšlienkou. Nezbudneme, že bol prvým z priemyselníkov, ktorý pochopil, že ani jeden človek nemá byť poháňanou súčasťou výroby, ale spolupracovníkom, odmeňovaným dľa výsledkov svojej práce. Vďaka sa vždy pokloníme jeho pamiatke!

STAVBA VO VNÚTRI BRATISLAVSKEJ RADNICE. Dňa 21. apríla t. r. prišlo do jednej časti starobylej bratislavskej radnice k zriadeniu mestského archívu. Staviteľskými prácami poverený bol Frant. Hromada, stavitel, architekt a člen Org. jednoty stavitelov z Bratislavy. Jedná sa o stavitelskú zvláštnosť, o prácu, ktorú sa vyskytne len občas za dlhý rad rokov. Na obvodnom múroví (múr široký asi 80 cm), starého masívneho prevedenia, spočíva uzavretá rámová konštrukcia železobetónová. Armatura, ktorú si môžeme predstaviť ako tunel, je vložená, ako už spomenuté, na bočných múroch, ktorých rozpätie obšasa asi 10 m. Pod spodkom t. j. dĺžkou železobetónovej konštrukcie je zachovalá tehlová klenutá povala historickej ceny. Zvonka táto adaptácia nie je vôbec viditeľná, práce zakrýva šikmá, asi 14 m široká škrydlová strecha. K prácam používa sa len rýchlotvrdnuteľný **Bauximent** a železa **Isteg**. O objekte a prácach tam prevádzaných prinesieme hojne obrázkov a zaujímavý popis.

z mlieka sa na bokoch kotla neusadzovali. Hotové jedlá krájajú sa na pracovných stoloch a pri silnom prevodze kladú sa na stoly teplé, aby nevychladli, a rozkrájané kladú sa do zohrievaných nádob alebo do vnútra stolov i zariadení vyhriatych. Jestli je jedáleň nad kuchyňou, pripravené jedlá dostanú sa pomocou zvláštného výťahu hore do jedálne. Pre rýchlu prípravu jedál slúžia niektoré zvláštne stroje, ako: sfahačka na smotanu, rozličné misky, miešačky na cesto a mnohé iné.

Umyváreň: Slúži hlavne k očisteniu použitých nádob, náčinia a náradia. Jej zariadenie je tiež cieľuprimerané, škopky na mytie sú zhotovené z nehrdzavejúcich a kyselinám vzdorujúcich plechov, majú prítok teplej a studenej vody a dobré odvodnenie priamo do kanála. Na miestach, kde je prevodz väčší, sú stroje, ktoré nie len že umyjú náradie, ale ho tiež usušia a sterilizujú.

Dôležitou súčasťou každej kuchynskej výbavy je **náradie**. Toto má byť z nehrdzavejúceho kovu, prípadne emajlované a ohňuvzdorné, aby sa neopaľovalo.

Keď je reštauračná kuchyňa zariadená dľa spomenutých smerníc, je priehľadná, hygienická, snadno kontrolovateľná, je zdravým srdcom každého reštauračného podniku.

Všetci záujemci nech sa v otázkach zariadenia kuchýň — či veľkých alebo malých — obrátia na firmu Otto Holmann, železárne a smaltovne, ktorá má vzorný sklad svojich výrobkov v Bratislave na Špitálskej ulici č. 44.

Odkazy redakcie a administrácie

Z tohto čísla museli sme z technických príčin vynechať pokračovanie článku p. Ing. Václava Menela: »Románska architektúra v oblasti banskej«. Pokračovanie s ilustráciami prinesieme v budúcom čísle. — Originálne fotografie k článku p. Ing. Ivana Houdka: »Osudy slovenských hradov historických« pre nedostatok miesta budú reprodukované v najbližšom čísle. — Administrácia prosí o pravidelné odvádzanie splátok na konto predplatného »Slovenského staviteľa«; do konca júna 1932 malo byť zaplatené **predplatné** na pol roka. Administrácia má na sklade ešte niekoľko kusov originálnych celoplatených dosák na minulý ročník »Slov. staviteľa« za Kčs 15.—; objednávky, pokiaľ zásoba stačí, vybavuje administrácia obratom.

„DEKORATIVA“, BRATISLAVA

PREVÁDZA VŠETKY PRÁCE MALIARSKE A NATIERAČSKÉ

NÁM. SLOBODY Č.
44. TELEFON 18-43

»ROLETA« J.SUP Bratislava Kusserová 36.
Telefon 32-93, 23-58

ROLETY Z OCELOVÉHO PLECHU
SLNEČNÉ PLACHTY
MREŽKOVÉ ROLETY
RÔZNYCH PROFÍLOV
NOŽNICOVÉ SOSUNOVACIE
MREŽE

Všetky rolety na perový, kľúčový, alebo elektrický pohon. Kovové portály v jednoduchom i ozdobnom prevedení.
Prenosné garáže z vlnitého plechu

Výťahy v novostavbách kúpeľov Šliač

Do vzrastajúceho kúpeľného mestečka na Šliači dodala známa firma:

»Špeciálna strojnica tovární výťahov a ťažných zariadení Eduard Schliegl, nástupea Ing. Eduard Beck v Brne, Dornych 66«

pre jednotlivé objekty osobný a nákladný výťah a sice:

- A) v roku 1929 pre **práčovňu štát. kúpeľov** 2 nákladné výťahy s elektrickým pohonom pre dopravu prádla.
- B) V roku 1930 pre novostavbu **reštauračnej budovy štát. kúpeľov**:

- 1) 1 posteľový výťah pre 450 kg s univerzálnym tlačítkovým riadením.
- 2) 2 nákladné výťahy o nosnosti 500 kg, poľažne 100 kg s lanovým riadením.
- 3) 2 výťahy pre dopravu jedla s univerzálnym tlačítkovým riadením a svetelnými signálmi, ktoré ukazujú vždy jazdu výťahu a jeho polohu.
- 4) 2 výťahy pre dopravu nápojov do jednotlivých reštauračných miestností.

- 5) 1 veľký nákladný výťah pre javište v kúpeľnom divadle na dopravu všetkých predmetov na javište.

- C) V roku 1931 bol dodaný a odovzdaný do prevodzu pre **hotel Slovensko** 1 osobný výťah pre zaťaženie 400 kg, vedúci zo suterénu na III. poschodie, s pákovým riadením.

- D) Pred hlavnou sezónou roku 1932 bude ešte firmou skončená montáž 1 osobného výťahu pre 6 osôb, s pákovým riadením v novostavbe **vaňového kridla štát. kúpeľov**.

Schlieglve závody dodaly tedy celkom do štátnych kúpeľov na Šliači 12 výťahov rozličného druhu. Chceme sa zmieniť predovšetkým o poslednom do prevodzu danom osobnom výťahu pre **hotel Slovensko**, ktorý bol používaný celú minulú sezónu.

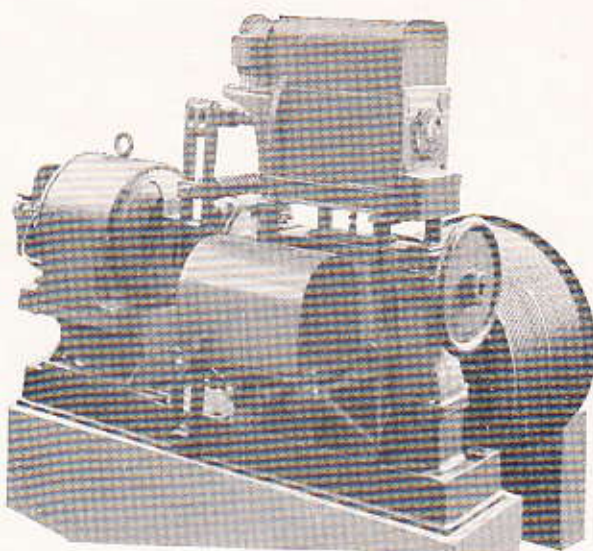
Tento výťah prekvapuje každého návštevníka hotelu svojím úplne bezhlučným chodom, jemným, neciteľným rozchodením a zastavovaním sa na poschodiach. Stroj je postavený nad výťahovú šachtu a účelne izolovaný proti zvuku.

Prevedenie tohoto výťahu je najmodernejšie, kabína je umelecky vyzdobená, dubom dýhovaná, pololeštená. Vstupné dvere sú prevedené ako žaluziové na bok sa posúvacie zhotovené z tenkých tyčí. Pre vedenie kabíny je použité tenkých vodičok amerického spôsobu.

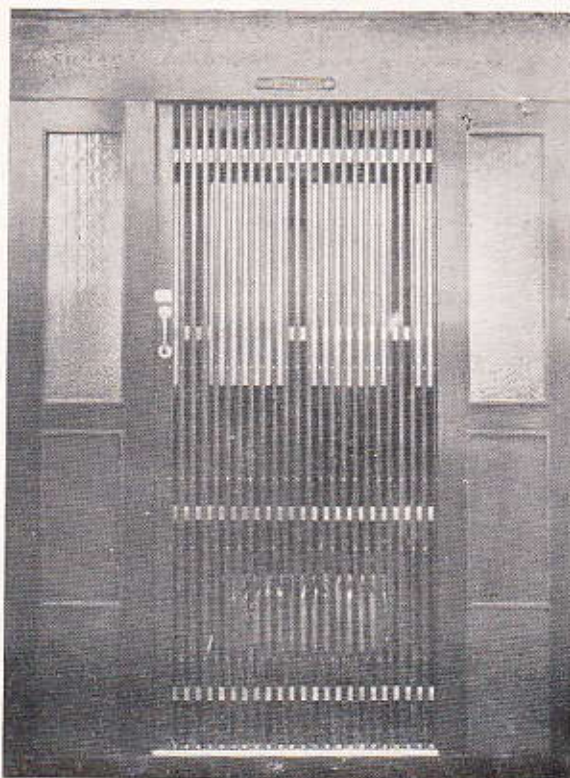
Hlavnú pozornosť zasluhuje si výťažný stroj s ľahko-prístupnými a priehľadne namontovanými elektrickými prístrojmi, vo väčšine vlastné to výrobky firmy **E. Schliegl, nástupea Ing. Ed. Beck**.

Spúšťač, čo najdôležitejšia súčasť elektrickej výzbroje, predstavuje po mnohých dlhoročných skúsenostiach a pokusoch to najlepšie zo všetkých doteraz známych podobných aparátov, lebo zaručuje celkom kludný a tichý chod výťahu. U tohoto spúšťača deje sa uvoľnenie brzdy pomocným motorkom bez jakéhokoľvek nárazu, čoho sa nedocieli nikdy, keď sa použije k uvoľneniu brzdy elektromagnetu. Pomocný motorček so spúšťačom VAM pracuje celkom bezhlučne, umožňuje svojim záberom mäkké zahájenie jazdy výťahu a jemné zastavovanie v poschodiach.

Všetky tieto aparáty vyrába firma E. Schliegel vo vlastných dielňach, **»Schlieglve výťahy«** na Šliači uspokojujú v každom ohľade a sú dokonale — moderným výrobkom dnešnej doby.

Druh výťažného stroja, akého sa použilo pri osobných výťahoch na Šliači

Prevedenie výťahovej kabíny v otvorenom schodišti. Ten istý druh bol dodaný pre výťah v hoteli „Slovensko“ na Šliači

»SKLOV« J. Luža a Syn továrna výroba zrkadiel, odborná brušiareň a rytie skla, zasklievanie. Tel. 39-34
BRATISLAVA, Dostojevského rad 33, Lazaretská ul. 45A

Strubalík a Strna prevádzka vložky práce strojné, stavebné konštrukcie a umelé zimočistivo, špeciálne autogenetické zváračenie kovov a aluminiové autobloky za lacné ceny. Doporučujeme do pozornosti! BRATISLAVA, ČUKROVÁ 6.

Jozef Antal
stolárstvo
Piešťany

dodáva všetky stavebné práce, špeciálna výroba Teschauerových okien a školské zariadenie

Továrň na výrobu lustrov a kovového tovaru

»EKRO«
BRATISLAVA

VYDRICA Č. 44
TELEFON 34-84

Moderné maľby a nátery všetkých druhov prevádza
Felix Pantlík • maľbár a natierač • Bratislava
Telefon: 10-79 Mýtna ul. č. 29

KRAJČÍRSKY SALON **J. FÁBRY** BRATISLAVA, ŠANCOVÁ 20. BOHATÝ VÝBER TUZEMSKÝCH A ANGLICKÝCH LÁTK

J. & F. LENG

STAVEBNÁ KERAMIKA

BRATISLAVA
ZÁHRADNICKÁ ULICA 37

Vlískové, xylolithové, dermasové a terazzové
dlážky – Veľkoobchod stavebnými hmotami
TELEFON 1739 – 2369

Leonhardi

perlová tuš **GLOBUS**
je neprekonateľná svojou
najhlbšou čiernou. Perlová
tuš **GLOBUS** na vytá-
hovanie v 28 brillantných
barrách je všade známa
svojou výbornou kvalitou

Strojové stolárstvo **MOLNÁR, ĎURICA a GREČ** Nám. slobody 47, ZVOLEN
Prevádzame všetky práce do tohoto oboru patriace, ako: spálne, jedálne,
panské izby, kuchyne, kancel., hotely, školské, kaviarenské zariadenie, ako
i stavebné práce za výhodných podmienok v solidnom prevedení

BEHOM 48 HODÍN

môžeme dodať každé stavebné drevo podľa výpisu
G. PICK & SPOL.
ŽILINA - Tel. 395 obchod drevom

Strojová tehelná

Bratia Furdik
vo Zvolene

Vyrába: tenkostenný dutý stavebný
tovar, škrydlíce hladké (bobrovky) a falcové.
Ostropálené strojové tehly.
Zaručená kvalita! Solidné ceny!

INŠTALATÉRSKY PODNIK
JULIUS KOVÁTS

Telefon: 90 - POPRAD - Telefon: 90

Prevádza: ústredné kúrenie teplovodové a parné, vodovody
vnútorné a vonkajšie, kanalizáciu, inštaláciu všetkých hygie-
nických predmetov, práce elektrikárske, svetelnú inštaláciu,
zariadenia signalizačné, telefóny a stavbu motorov

KRYTINY – IZOLÁCIE
A. ŠINDLER, BRATISLAVA
FAZULOVÁ UL. 23. TELEFON 36-33

E. NEMEC, ŽILINA
závod na vodovody a ústredné kúrenie

TELEGRAFIA

Telefon — Radio — Elektro
Všetky inštalácie, opravy a predaj

BRATISLAVA

ŠPITÁLSKA 24 — TEL. 18-26

Ladislav Erdély

sklad stavebných hmôt

Telefon 28 **Poprad** Telefon 28

Všetky maliarske práce
v štátnej reštauračnej
budove a v hoteli „Sla-
vensko“ previedla Ia:

J. Balcar a Lelek

závod maliarsky a natieračský
Bratislava, Cintorínová ul. 1

BRATIA QUASZTLER

OBCHOD STAVEB-
NÝM MATERIÁLOM

PREDAJ
tehál, vápna, cementu,
súdry a povozníctvo.
DODAVATEL
štrku, piesku atď. atď.

BRATISLAVA, VALY ČÍSLO 32—34
Telefon 740

AUGUST HEISCHMANN,

INŠTALATÉR

PREVÁDZA: zariadenia plyno- a vodovodov, zácho-
dov a kúpeľní, kanalizácie, plynových strojov, výčap-
ných pultov, studní v mestách a na vidieku. Opravy
prevádzajú sa rýchlo a lacno. TELEFON číslo 616

BRATISLAVA, ŠPITÁLSKA UL. Č. 42

Krajinská drevodorbajúca úč. spol.
(OFA) Bratislava, Fochova ulica č. 5

dodáva: smrekové, jedľové, borové,
modrinové rezivo, rezané hranoly a
guľatinu

Stavebné a nábytkové stolárstvo Polanský a Beneš Bratislava

Karpatská ul. č. 19. — Účelné
zariadenie bytov a kancelárií,
moderný kuchynský nábytok,
všetky odborné opravy!

ÚČASTINÁRSKA SPOLOČNOSŤ PRE ÚSTREDNÉ KÚRENIE

BRATISLAVA, BOTTOVA UL. 5. TEL. 944

Schody z umelého kameňa „GRANITO“

závody pre výrobu umelého kameňa spol. s r.
o., Bratislava, Kupeckého ulica 21. Zastávka
autobusu O. Telefon 29-97

Akciová spoločnosť pre výrobu
cementu - Továreň na portland-
ský cement v Olomouci, tel. 68

Ia **PORTLANDSKÝ CEMENT, ŠPECIÁLNE BIELE
CEMENTY, ŠPECIÁLNY SYPAČÍ CEMENT**
(K DOCIFLENIU HLADK. GLAZÚRY)
ŠPECIÁLNY RYCHLOTUHNÚCI CE-
MENT ZNAČKY „A“, ŠPECIÁLNY
CEMENT SILNIČNÝ

„TERRAZZO“ Ing. NAGY a KLEIN BRATISLAVA, MILETIČOVA

PREVÁDZA: mramorové a terrazzoové podlahy, dlažby z terrazzoových
a cementových dlaždíc, dlažby šamotové a obklady stien
VÝRABA: umelé omietky a umelý kameň „KRISTALIT“
PREDÁVA: kamenné dte všetkých druhov

Generálne zastúpenie keramickej továrne „Průmyslový
podnik horního města Příbramě spol. s r. o., Příbram“

STROJ, KTORÝM POČÍTAME, JE

ORIGINAL-ODHNER

HLAVNÉ ZASTUPITELSTVO PRE
SLOVENSKO A PODKARP. RUS

DISP. N. J. OGRODIUK

BRATISLAVA, HOTEL TATRA. TEL. 34-96. PRAHA I. NÁRODNÍ 25. TEL. 28704

*Xylolitové a granolitové podlahy — bubryzdorné podložky
pod parkety a linoleum, terazzoové dlažby, parketové vly-
sové podlahy, linoleum a gumu dodáva firma:*

ŠT. VAŠÁK A SPOL.
Centrála v PRAHE-KARLÍN, Palackého 57
Fihálka KOŠICE, Kollárova 7

ZALOŽENÉ 1890 **VITTORIO BRUNISSO** ZALOŽENÉ 1890
BRATISLAVA, OBERUFERSKÁ CESTA 40. TELEFON Č. 27-90

Cementový tovar všetkého druhu. Betonové rúry. Studničné kúly. Betonové
podlahy a chodníky. Špeciálna výroba terazzo, rimika a benátska mozaika.

Umelé kameň a mramor všetkého druhu. Imitácia kameňa v najlepší
provedení. Schody, pamníky v umeleckom provedení. Ornamentálne a mo-
numentálne práce krasodielnícké

Gustáv Pernecký slov. inštalačný závod pre zariade-
nia plyno- a vodovodov a kanalizácie
Bratislava, Heydukova 25 -:- Telef. č. 1209

Kupujte u firiem,
Ktoré v našom časopise inzerujú!

Plynové a elektrické **PRÍSTROJE** každého druhu
pre kompletne **BYTOVÉ** a **ŽIVNOSTENSKÉ**
zariadenia kuchyne, kúpeľne, práčovne plynové elektrické, čerpa, strážice atď.
INŠTALÁTEROM A STAVITEĽOM lacno a promptne dodávajú
EKONOTECHNA ŠPECIÁLNY TECHN. OBCHOD
BRATISLAVA
VZORKOVŇA predbežne: Prayova ulica 1.
Rozpočty, nabídky, prospekty zdarma

LEGIOLOM, spol. s r. o. Bra-
tislava, Gröss-
lingova 43. Tel. 13-69. Vyrába: lomový
kameň, štrky, granulované drte atď.
Štrkovne: Kozárovce, Obice, Piargy, Sv. Kríž n. Hr.,
Sv. Beňadik. — Výkonnosť: 120.000 m³ ročne.

OTTO HOFMANN

smaltovne a železiarne

KANCELÁRIA A SKLADIŠTIA V BRATISLAVE
ŠPITÁĽSKA UL. 44. TELEFON 36-79

VYRÁBA: všetky druhy pecí: americké, irské, meidinger-
ovské sporáky na kúrenie uhlím, plynom alebo
kombinované, reštauračné veľkokuchyne, ply-
nové sporáky Junker-Ruh, výhradná licencia.

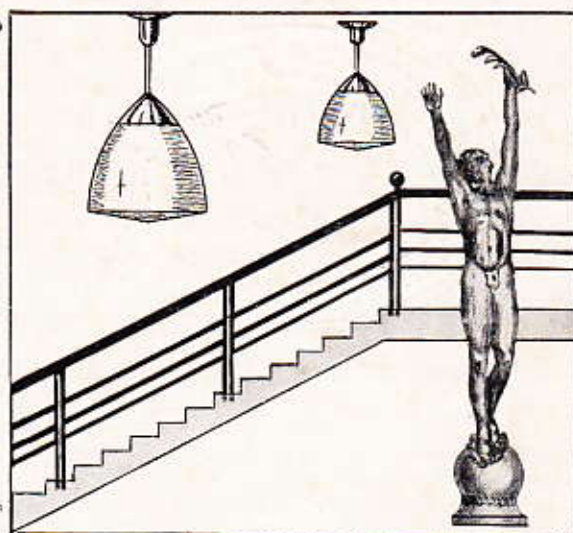
PREZRITE SI NAŠE SKLADY!

Vodovod, rozvod teplej termálnej vody a
zariadenie kúpeľov na Šliači previedla fa:

Ing. Jaroslav Matička
fil. Bratislava, Družstevná 1

STAVEBNÉ VÝTAHY, ZDVIHÁKY
špeciálne stroje a zariadenia pre stavebné účely

L. ALMÁSSY, BRATISLAVA
Lazaretská ulica 33 — Telefon č. 34 — Založ. 1896

Lustry umelecké bronzy

Slohové a moderné osvetľovacie telesá
Sochy — Reliefy — Odznaky — Medaily

Franta Anýž a spol.

závody pre umelecko-priemyselné práce kovové
BRATISLAVA, Uhorská 20. Námestie Poštovej
Telefon 1055.

SIWAL -malta a utesňovací materiál pre
beton
DURSIT osvedčená dehtu-
prostá masa na ochranu striech
GABRIT ochranný a izolačný náter pre
beton, základy a železo

Výrobci:

DR. F. WINTERSTEIN & BLUMGRUND

Bratislava, Chalupkova 5. Telefon 17-25 a 11-15

Novo-otvorený

drevosklad

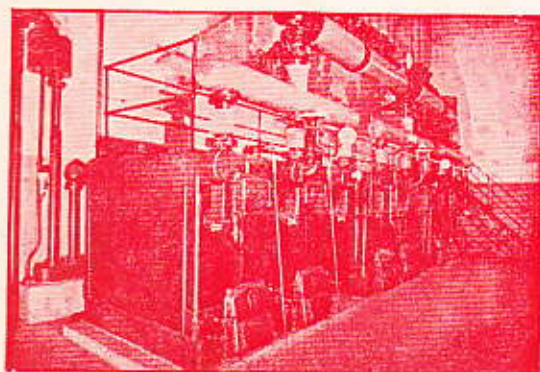
dodá všetky druhy stavebného, ako aj stolár-
skeho dreva. Vyžiadajte si ceny a informácie

Ján Borovička

Bratislava, Guttenbergova ul. č. 3

Telefon číslo 17-94. (Za Novomestským nádražím)

Časopis na úver neposielame,
pošlite nám lásk. predplatné

ÚSTREDNÉ KÚRENIE
na Hrade pražskom

inštalovala najstaršia špeciálna firma:
C. Příbaň & Inž. Žilka
Praha II., Národní třída 6

Niektoré naše práce na Slovensku.

BRATISLAVA: Tatra Banka, Zemeľské múzeum, Budova Zemskej
úradovne pre poisťovanie robotníkov, budova nájomných domov Wal-
terskirchen a vila Dra P. Fábryho. NOVÝ SMOKOVEC: Sanatorium
dra Szontagha. ŽILINA: Parné a vaňové kúpele L. Petrovského, Budova
Okresnej nemocenskej pokladnice, RUŽOMBEROK: Národná banka,
Zápaláreň, Ľudová banka, dom dra Ľud. Labaja. KOŠICE: Štátna ve-
rejná nemocnica, Zemské vojenské veliteľstvo. LUCENEC: Budova
YMCA. BANSKÁ BYSTRICA: Budova YMCA. VEĽKÁ BYTČA:
Tatra banka. LIPT. SV. MIKULÁŠ: Budova Jur. Lacku. TRNÁVKA:
TEPLÁ: Budova železničných kasární. UŽHOROD: Národná banka.

UMELÝ
OMIETKU
UMELÝ
KAMEŇ

„BŘIZOLIT“
„BŘIZOLIT“

Z TVRDÝCH ČISTÝCH KREMIČITÝCH
PIESKOV V KAŽDEJ BAREVNEJ NUÁ-
CII A ZRNENÍ

V IMITÁCIÍ PRÍRODNÝCH KAMEŇOV
ALEBO V APARTNÝCH ODTIEŇOCH
PRÍPOSOBENÝCH UMELEJ OMIETKE

KACHLE BIELE SPORÁKOVÉ
A IZBOVÉ KACHLE

KAMENINU PRE MESTSKÚ A DO-
MOVNÚ KANALIZÁCIU

POLIEVANÉ OBKLADAČKY VYRÁBAJÚ A PONÚKAJÚ

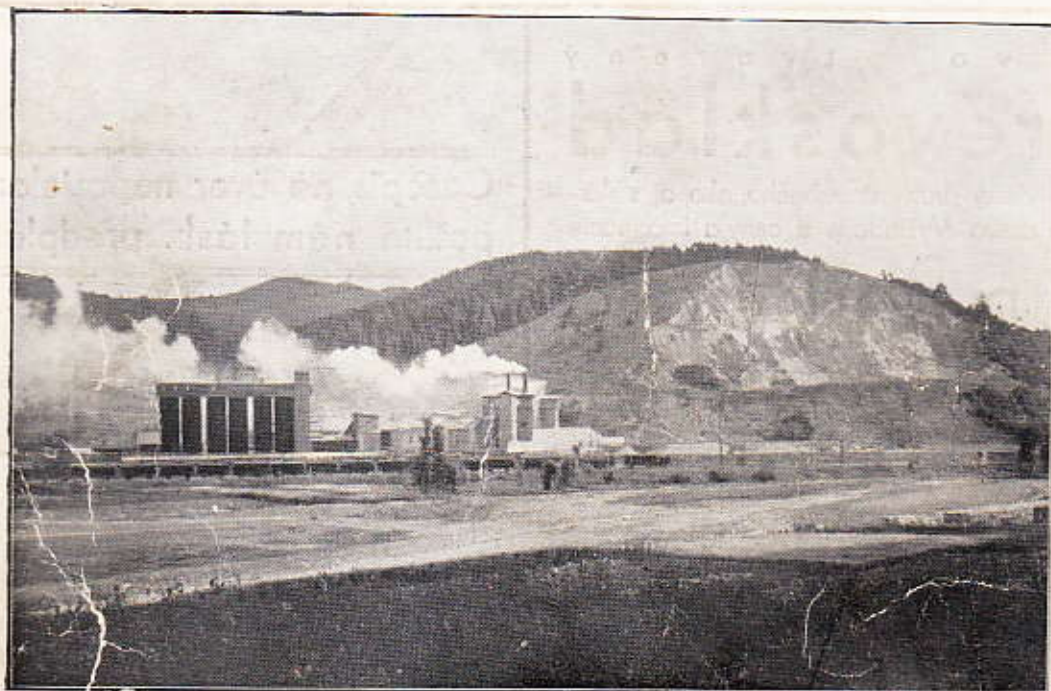
DLAŽDICE

ZÁPADOČESKÉ TOVÁRNE KAOLINOVÉ-ŠAMOTOVÉ A SLO-
VENSKÉ ZÁVODY MAGNEZITOVÉ AKC. SPOL. V PRAHE

ŽIADAJTE VZORKY. GENERÁLNE RIADITEĽSTVO V PRAHE II., U PŮJČOVNY 9n TELEFON 20841

**MORAVSKOSLOVENSKÉ CEMENT-
TÁRNY A KAMENOLOMY AKC. SPOL.
V HORNOM SRNÍ**

(MIMO KARTEL)

DODÁVAJÚ :

1a PORTLANDSKÝ CEMENT

ŠPECIÁLNY CEMENT „VLÁRA“

ÚSTREDNÁ PREDAJŇA MORAVSKOSLOVENSKÝCH CEMENT-
TÁRNÍ, BRATISLAVA, DREVENÁ UL. Č. 1. TELEFON Č. 10-83

ÚSTREDNÁ KANCELÁRIA, BRNO, NOVÁ ULICA 33, TELEFON 37935